

619
1988/2

ISSN 0130-1624

ქართული
ბიბლიოთეკა

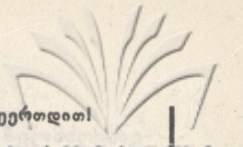
<p>მამისეუ ყვესეი, მაცეი მამისეი მამისეი ყვესეი მამისეი მამისეი მამისეი</p>	<p>მამისეი მამისეი მამისეი მამისეი მამისეი მამისეი მამისეი მამისეი</p>
--	---

ქართული

აერონავალი
ზიზლირთიქა

№ 8 (619), აპრილი, 1988

შურნალი გამოდის 1923 წლიდან

ყოველთვიური საზოგადოებრივ-
კოლმედიური და სალიბერალური-
სამხატვრო შურნალი

საქართველოს კვ ტა-ის გამომცემლობა

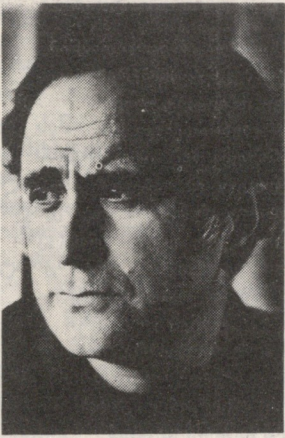
© „დროშა“, 1988 წ.

მთავარი რედაქტორი

ოთარ ჭინჭაძე

სარედაქციო კოლეგია:

გულნარა ბახტაძე (პ/მგ. მღვიანე), ოთარ
ბერიშვილი, ვასილ გვეტაძე, ნათელა
გიორგობიანი, ოთარ დემეტრაშვილი, სერგო
დუმიტრაშვილი, ვახტანგ ანდუჯიანი, ჯემალ მუ-
ხომიანი, დინარა ნოდია (მხატვარ-რედაქტორი),
ლადო სულაბერიძე, ილია ტაბაღაძე, ნუგზარ
ფოფხაძე, გიორგი ჩარკვიანი, უჩა ჯაფარიძე.

9-10

ვალერიან მამუკელაშვილი
ბამარჯობა ხარება!..

11-14

ივარი ზალამბერიძე
რეგიონალური ეკონომიკა

12

თენგიზ ფერაძე
წერილი მიძღვნილია ელგუჯა
ამაშუაძელის დაბადების 60
წლისთავისადმი

13-14

ვლადიმერ ფერაკო
დროტარები საქართველოში.
წერილში მოთხრობილია
დროტარების თბილისურ
ეპიკოდებზე.

15-17

გულნარა ბახტაძე
შველა (მოთხრობა)

18-19

ალექსანდრა დლონტი
ანტონიო ჯარდინა.
ავტორი გვიამბობს იტალიელი
მისიონარის საქართველოში
მოღვაწეობის შესახებ.

20-22

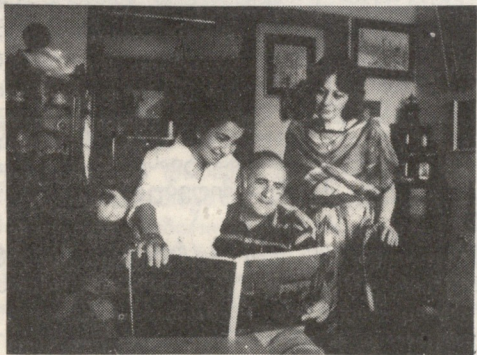
მიხეილ შოლთსოვი
კვიცი (მოთხრობა)

23

უცხოური იუმორი

24

არნოლდ გეგეჭკორი
ტროკიკები

მოქანდაკე ელგუჯა ამაშუაძელი

2-3

ოთარ ჭინჭაძე
არის ასეთი პარტია

4-5

გიორგი ოჯაანელი
საფალავნო პრობლემები.
ავტორი მოგვითხრობს
წითელწყაროს რაიონის ქვემო
ქედის კოლმეურნეობის დღევანდელ
პრობლემებზე.

6-7

ი. ბელადინი. ქმოგილი
ბაზეთი „ვოლგოგრადსკაია კრავდა“

8

ია ბარათელი
მთერეთები (ნარკვევი)

მოლოდინი დიდი იყო.
იმედებიც.

ბევრი ითქვა და დაიწერა კიდევ განსაკუთრებით ამ ბოლო ხანს, როცა პარტიასა და საზოგადოებაშიც ფართო დისკუსია გაიშალა სკკპ ცენტრალური კომიტეტის თეზისებში ჩამოყალიბებული დებულებების გამო. განხილვა მართლაც დაინტერესებული აღმოჩნდა. სიმართლის, ჭეშმარიტების დადგენის, ძიებისა და ყურადსაღები მიგნებების, სასიცოცხლოდ მნიშვნელოვან პრობლემებზე გულახდილი სჯა-ბაასის მოწმენი და მონაწილენი გავხდით ჩვენ.

ასეთი რამ ადრე არ მომხდარა.

განახლების გზაზე მავალი დროის მათემატიკაა ეს.

ითქვა განხილვებში და ურთიერთსაწინააღმდეგოც, კრიტიკული და ანალიტიკურიც, დამაფიქრებელი და დასაფიქრებელიც. ისეთი, ჭკუას რომ ავარჯიშებს, აზროვნების პროცესს კვებავს და ადამიანის ინტელექტუალური ცხოვრების შინაარსს ამდიდრებს.

ისეთიც კი ითქვა და დაიწერა, რაც სიმართლეს არ ემსახურება და ამიტომაც შეუძლია ზიანის მოტანა. უკვე მოიტანა. უბრალოდ იმის გამო, რომ წარსულში დაშვებულ შეცდომებს, დამახინჯებებს, გადახრებს, აგრეთვე დანაშაულებრივ ქმედებებს აღარ სჭირდება არც რაიმის მიმატება და აღარც კიდევ უფრო გამუქება. მართალ სიტყვასთან ტყუილი აღარ უნდა შეაზავო, თორემ ის მართალი სიტყვაც უთუოდ ეჭვის ქვეშ აღმოჩნდება. ეს არის სიბრძნე სიცრუისა.

და, ასეა ეს.

დიდი უბედურებაა, როცა მართალი სიტყვისაც აღარ სჯერათ იმის გამო, რომ სიცრუეში დაგიჭირეს.

მაგრამ რაც იყო, იყო. ის მატარებელი უკვე წავიდა. იგი ჩვენი გუშინდელი დღის შეფასებებითაა დატვირთული და ჭეშმარიტების დადგენა ისტორიულ მეცნიერებას მივანდოთ.

ჩვენ კი კვლავინდებურად ვირწმუნოთ, რომ არც სანთელსაკმეველი კარგავს გზას და ადრე თუ გვიან სამართალიც პურს ჭამს.

ამჟამინდელ პრობლემებზეც საკმაოდ ითქვა. იმდენი არა, რამდენიც გუშინდელზე, მაგრამ მაინც. უპირატესად იმის თაობაზე, თუ როგორ გავაკეთოთ ეს უფრო უკეთ.

ეს — ესე იგი გარდაქმნის პროცესის გაღრმავება.

და აი, იგი შედეგა — სკკპ XIX საკავშირო კონფერენცია.

კონფერენცია, ანუ ერთ ადგილას შეკრება, გაერთიანება, კრება, რომელიც რაიმე საკითხის განხილვას ეძღვნება.

განსახილველია სკკპ XXVII ყრილობის გადაწყვეტილებათა მიმდინარეობა და გარდაქმნის გაღრმავების ამოცანები.

გარდაქმნის გაღრმავების ამოცანები!

მ. ს. გორბაჩოვი:

— მაინც ვფიქრობ, რომ, როცა წარსულის შეცდომებსა და მწარე ვაკევილებზე ვლაპარაკობთ, ჩვენ არანაკლები მომკითხველობით და პრინციპულად, ვიდრე წინამორბედებს, უნდა მოვეყიდოთ საკუთარ თავს, აწმყოს, გვაანალიზოთ არა მარტო წარმატებანი, არამედ უკანასკნელი სამი წლის მანძილზე ჩვენი საქმიანობის შეცდომები და ვაკევილებიც, გარდაქმნის მსვლელობაში დაშვებული შეცდომები და ხარვეზები. და ამ თვალსაზრისით თვითკრიტიკულად უნდა ვთქვათ: სამი წლის მანძილზე ჩვენ შეგვეძლო, მნიშვნელოვნად მეტი ვაკევეთებინა, ვიდრე ვაკევეთეთ გარდაქმნის მთავარი მიმართულებებით, უწინარესად ჩვენი ეკონომიკის ეფექტიანობის ზრდის, მისი საბოლოო შედეგების გაუმჯობესების მიმართულებით.

და უკვე კონფერენციის დასაწყისშივე წარმოთქმული ეს სიტყვები გაისმა როგორც უჩვეულო, მაგრამ მაინც ნაღდი მიპატიჟება გულახდილი, პირუთვნელი და ჭეშმარიტად პარტიული პრინციპულობისათვის დამახასიათებელი საუბრისათვის.

თავად მოხსენების თვითკრიტიკულმა ხასიათმა ჩაგვანება გარდაქმნის ხანმოკლე პროცესში დაშვებულ შეცდომებში, დაგვანახა მისი დამუხრუჭების შექანიზმი და ძალები, ბიძგი მისცა დამოუკიდებელი, კრიტიკული და ანალიტიკური აზრის გაბედულ გამოვლენას.

სკკპ XIX საკავშირო კონფერენციამ არსებითად მოიცვა პარტიისა და ქვეყნის წინაშე ამ ეტაპზე მდგომ პრობლემათა მთელი კომპლექსი, მაგრამ მთავარი, არსებითი, ყველაზე მნიშ-

ვნელოვანი ამჯერად იყო პარტიის, როგორც პოლიტიკური ავანგარდის, საკითხი.

ავანგარდი, ესე იგი წინა რაზმი, ანუ რაიმე საზოგადოებრივი ჯგუფის მოწინავე ნაწილი.

ასეთი როლის შესრულება დღეს იმას მოითხოვს რომ:

— პარტიამ საბოლოოდ უნდა თქვას უარი მბრძანებლურ-ზემოქმედებით მეთოდებზე და თავისი პოლიტიკა განახორციელოს ორგანიზაციული, საკადრო, იდეოლოგიური მუშაობის მეშვეობით, ამასთან უმკაცრესად დაიცვას საბჭოთა კანონები და საზოგადოებრივი ცხოვრების დემოკრატიული პრინციპები;

— პარტიამ არ დაუშვას სახელმწიფო ორგანოების არაერთი მაგივრობა, არაერთი დიქტატი პროფკავშირების, კომკავშირის, სხვა საზოგადოებრივი ორგანიზაციების, შემოქმედებითი თუ სხვა კავშირების მიმართ. თავის პოლიტიკურ კურსს საზოგადოებრივი ცხოვრების ყველა სფეროში, მმართველი პარტია ახორციელებს პოლილიონიანი კომუნისტის მეშვეობით, რომლებიც უნდა გახდნენ გარდაქმნისათვის, საზოგადოების რევოლუციური განახლებისათვის აქტიური მებრძოლები.

— პოლიტიკური სისტემის რეფორმის პირობებში და შედეგად, როცა იცვლება პარტიული კომიტეტების ფუნქციები, აუცილებელია, ყოველ ჯერზე ხელახლა დაამტკიცო კონკრეტული საქმეებით ის რეალური ავტორიტეტი, რომელიც მთლიანად განსაზღვრავს პარტიის ხელმძღვანელ როლს.

ეს არის სკკპ XIX საკავშირო კონფერენციის მთავარი განაწესი, რომელიც აისახა რეზოლუციაში „ქვეყნის პოლიტიკური სისტემის რეფორმის პრაქტიკული განხორციელების ზოგიერთი აუცილებელი ღონისძიების შესახებ“.

მაშ ასე: მიმდინარე წლის დამლევამდე უნდა განხორციელდეს პარტიული აპარატის რეორგანიზაცია და შეტანილ იქნეს საჭირო ცვლილებანი მის სტრუქტურაში, პარტიასა და საბჭოებს შორის ფუნქციების გამიჯვნის შესახებ მიღებულ გადაწყვეტილებათა გათვალისწინებით.

არ აღმოჩნდა იოლი და მარტივი, ისეთი როგორც ადრე გვახსოვს და მიჩვეული ვართ, ამ საკითხის განხილვა. იგი არც ჩვეული სტერეოტიპითა და არც ტრადიციული ერთსულოვანი მოწონების ვითარებაში მიმდინარეობდა. იყო სკკპ ცენტრალური კომიტეტის მოხსენების საქმიანი განხილვა — მისი ყოველმხრივი განსჯა, ანალიზი, კრიტიკული შეფასება. იყო ეჭვიც, სწრაფვა გარკვევისა და სიცხადისაკენ, იყო მაღალი პასუხისმგებლობის გამოვლენა მიღებული გადაწყვეტილებებიდან გამომდინარე შედეგებისათვის.

იყო კონფერენციის პრეზიდიუმის სახელზე შესული დელეგატის წერილიც, რომელმაც შესთავაზა ორატორებს გამოსვლის დროს ილაპარაკონ მხოლოდ დღის წესრიგის საკითხებზე, შეწყვიტონ თვითანგარიშები და თეზისების განხილვის მიმდინარეობის ქება-დიდება, რასაც ბევრი დრო მიაქვს.

და იყო მთავარი — მოსკოვის კრემლის ყრილობათა სასახლეში მყოფი თითოეული დელეგატის სკკპ ცენტრალური კომიტეტის მოხსენებისადმი საკუთარი, პიროვნული, ინდივიდუალური დამოკიდებულების შთამბეჭდავი დემონსტრაცია, რასაც დაძაბული და დაინტერესებული ყურადღებით ავსებდა სასახლის გარეთ მყოფი მრავალმილიონიანი აუდიტორია.

ასეთი რამ, თუნდაც არცთუ ისე შორეულ წარსულში, არ ხდებოდა.

რაც მართალია, მართალია — მიძინებულმა საზოგადოებრივმა ცნობიერებამ გაიღვიძა. ხოლო გაიღვიძა თუ არა, მოძრაობაში მოვიდა.

ახლა მთავარი ის არის, თუ რას მოიმოქმედებს მომავალში იგი — გამოღვიძებული საზოგადოებრივი ცნობიერება.

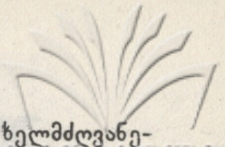
ეს კითხვა თავადაც დაისვა კონფერენციაზე და არცთუ შემთხვევით.

ჯერ კიდევ ბევრი რამ უცხო და უჩვეულოდ ძნელად აღსაქმელია.

მაგრამ მაინც უნდა ვიაროთ წინ, და გვახსოვდეს, რომ დღესაც ჯერ კიდევ ისევ მხოლოდ გზის დასაწყისში ვართ.

და მაინც კვლავ გამოღვიძებული ცნობიერებისა და საზოგადოებრივი აზრის თაობაზე:

— რას იზამს იგი, ემსახურება გარდაქმნის საქმეს, დაადგება კონსტრუქციული აღმშენებლობითი ძალისხმევის ზრდის.

შრომისა და პასუხისმგებლობის გზას, სოციალისტური საზოგადოების ნამდვილი განახლების გზას?

— თუ შედრება ახალი ამოცანების სირთულისა და უჩვეულობის წინაშე, აპყვება ვნებებსა და ემოციებს, ასცდება გზას და ამჯობინებს გარეგნულად მომგებიან თაოსნობებს, ამა თუ იმ ყალიბის კამპანიურობას?

— ანდა, მოჰყვება ცხოვრებაზე წუწუნს და კვლავ რული მოერევა, რითაც ცამდე სწევს სიხარულით ყველას, ვისაც უძრაობის დრო მოსწონს?

არა.
ეს არ შეიძლება მოხდეს.
არ უნდა მოხდეს.

გარდაქმნის რთულმა, წინააღმდეგობრივმა პროცესმა გზადაგზა კვლავ წარმოაჩინა ახალი, მანამდე დაუნახავი პრობლემები და ისევ ახალი კითხვები შვა. ისეთი, რომლებზედაც ადრე არ დავფიქრებულვართ ან გვიფიქრია, მაგრამ თქმით მაინც ვერ გვითქვამს. გარდაქმნის განვითარებადი ხასიათი განაპირობებს იმის შესაძლებლობასაც და აუცილებლობასაც, რასაც თან აზრის კრიტიკული ტალღის აზვირთება მოსდევს.

ამჯერად ჩემთვის პრინციპულად მნიშვნელოვანი სწორედ ის არის, რომ სკკპ XIX საკავშირო კონფერენციაზე შედგა საზოგადოებრივი იერარქიის სხვადასხვა სართულის მაცხოვრებელთა აქამდე უჩვეულო დიალოგი.

თუნდაც ერთი ასეთი ეპიზოდი.

ორატორი, რომელიც პოლიტიკური სისტემის საკითხის განხილვისას ამბობს:

— ახლა, პარტიული ორგანოები ბევრ რამეში თავიზღვიანობენ და ეწვევიან სახელმწიფო ორგანოების მაგივრობას. სრულიად გაუგებარია, მაგალითად, სკკპ ცენტრალური კომიტეტის სამდივნო რატომ უთმობს თავისი დროის დიდ ნაწილს ისეთი საკითხების განხილვას, როგორც არის საპატიო წოდებების მინიჭება, ორდენებითა და მედლებით დაჯილდოება და სხვა, რომლებიც ხელისუფლების სახელმწიფო ორგანოების კომპეტენციაში შედის. უნდა განვთავისუფლდეთ აგრეთვე იმ არანორმალური მოვლენისაგან, როცა სკკპ ცენტრალური კომიტეტი აწყობს თათბირებს და იღებს დადგენილებებს წმინდა სამეურნეო საკითხებზე. თეზისების განხილვის პერიოდშიც კი აქ მოაწყვეს თათბირი კომბინირებული საკვების მრეწველობის და ქიმიის საკითხებზე. ჩვენ კი მშრომელები გვეკითხებიან: რაო, სსრ კავშირის მინისტრთა საბჭოს არ შეუძლია, გადაწყვიტოს ეს სამეურნეო პრობლემები?

დელეგატის ამ სიტყვებს სკკპ ცენტრალური კომიტეტის გენერალური მდივნის დაუყოვნებელი რეაქცია მოჰყვა და მათ შორის ასეთი დიალოგი გაიმართა:

— პო, ჯერ ვერ გარდავიქმენით — უნდა წავიმუშაოთ.

— საერთოდ, ყველა უნდა გარდავიქმნათ, მიხეილ სერგის ძვე, ჩვენც ადგილებზე, და აქაც უნდა გარდავიქმნათ.

— სწორია, სავსებით სწორია.

მსგავსი რამ აქამდე არ მომხდარა.

მსგავს რამეს იერარქიულ უფროს-უმცროსობაში კაცი ვერ გაიხსენებს.

ისიც პრესაში გამოქვეყნებულს და წაკითხულს.

არა. ასეთი რამ არ მახსოვს.

არამცთუ იქ, — უმაღლეს დონეზე, არამედ არც აქ, ჩვენთან, საკუთარ სახლში.

ახლა ბევრს ნიშნავს თვით მოხსენების არა მარტო შინაარსი. ეს თავისთავად. არამედ, აგრეთვე ფორმაც, რომელიც აუდიტორიას დიალოგისათვის განაწყობს და მოსაწყენი, უნაყოფო თვითანგარიშების ნაცვლად საკუთრივ მოხსენებაში დასმული საკითხების განხილვაში ჩაგვაბამს.

ეს არის ამავე დროს პოლიტიკური კულტურის აღზრდის ერთი ქმედითი საშუალებათაგანი.

ქმედითი იმიტომ, რომ სწორედ ამ გზით არის შესაძლებელი სხვადასხვა დონის პარტიულ ფორუმებზე კომუნისტების პოლიტიკური კულტურის დონის ამაღლება და ისიც, რომ ისინი ახალ პირობებში პარტიული მუშაობის პედაგოგიკას ვაზიაროთ, რათა დავძლიოთ პარტიის წევრთა უმცირესი პასიურობაც.

ახალი ვითარება, რომელიც პოლიტიკური სისტემის რეფორმებს მოჰყვა, პრინციპულად სხვაგვარ, განსხვავებულ სიტუაციას ქმნის პარტიის ხელმძღვანელი როლის გაგებისა და მისი უსრულობის თვალსაზრისით. პრინციპული აქ ის არის, რომ საქმე პარტიის რეალური ავტორიტეტის ამაღლებას, მის განმტკიცებას და საყოველთაოდ დამკვიდრებას ეხება.

ასეთი ავტორიტეტი გამოირიცხავს მუშაობის მბრძანებლურ-ზემოქმედებითი მეთოდების გამოყენებას და არა მარტო გული-სხმობს, არამედ დაბეჭითებით მოითხოვს ყოველდღიურ პრაქ-

ტიკულ საქმიანობაში პოლიტიკური მეთოდებით ხელმძღვანელობას. იგი იმასაც მოითხოვს, რომ არსებითად განვასხვავდეთ და დავინახოთ კიდევ „თანამდებობის ავტორიტეტი“ — როგორც მელსაც კაცი იძულებითი ძალით ექვემდებარება და რეალური ავტორიტეტი, როცა პარტიული კომიტეტის მდივანი ამავე დროს ჭეშმარიტი პარტიული ლიდერია და თავისი ნამდვილი რეალური ავტორიტეტის წყალობით პატიოსნად ეწევა მძიმე, მაგრამ საპატიო და ფრიად საპასუხისმგებლო ჯაპანს.

გნებათ უღელი ვთქვათ.

უღელი დღეს სოფლის ასოციაციას იწვევს, ხოლო აგრარული პოლიტიკის დარგში დაშვებულმა უხეშმა შეცდომებმა იქამდე მიგვიყვანა, რომ სანამ ურემი გადაბრუნდება, საჭიროა მობილიზება გავუქეთოთ ყველაფერს სასურსათო პროგრამის გადაჭრისათვის და მთავარ ამოცანად დავინახოთ სოფლის მეურნეობის აღმავლობა, რაც ჩვენი გლეხობისათვის ყოველნაირი დახმარების გაწევას მოითხოვს.

პოლიტიკური სისტემის რეფორმის შემდეგდროინდელი ვითარება სოფლისა და გლეხობისადმი პარტიული ორგანიზაციების, კომიტეტების, მათი ხელმძღვანელებისა და თითოეული მუშაკისაგან ახლებურ დამოკიდებულებას მოითხოვს. უწინარეს ყოვლისა, იგი სოფლის კომუნისტების გააქტიურებას საჭიროებს იმის გათვალისწინებით, რომ გლეხს მიწა და მიწის სიყვარული დაუბრუნოთ, რამეთუ მართლაც სერიოზულადაა შერყეული სოფლის განვითარების საფუძვლები.

რაც თავი მახსოვს, სულ ჯამა-სმასა და ჩაცმა-დახურვაზეა ლაპარაკი, მაგრამ საშველი მაინც არ დაგვადგა.

ახლაც ყურადღებით ვკითხულობთ XIX საკავშირო პარტიული კონფერენციისადმი სკკპ ცენტრალური კომიტეტის მოხსენებას, სადაც სიტყვა-სიტყვით შემდეგი წერია:

— თითქოსდა, ყველა კვანძი გახსნილია, კოლმეურნეობებსა და საბჭოთა მეურნეობებს, რაიონებს, ოლქებს, რესპუბლიკებს მინიჭებული აქვთ უფართოესი უფლებები მიწათმოქმედებისა და მეცხოველეობის პროდუქტების წარმოების გასაზრდელად, სასურველი შედეგი კი ჯერ არ ჩანს.

რატომ?

თურმე იმიტომ, რომ ამ ბოლო დროის მრავალი გადაწყვეტილება აწყდება გაუგებრობას, გაჭინურებას მათს რეალიზაციაში, ყოველგვარ ბიუროკრატიულ დაბრკოლებებს, ზოგჯერ კი, უბრალოდ ახლებურად მუშაობის სურვილის უქონლობას.

კი მაგრამ, სადამდე ან რატომ უნდა ვიყოთ დამოკიდებული ვიღაცის სურვილზე? ან, ხომ არ შეიძლება ბოლოს და ბოლოს გავიგოთ, რატომ არა აქვს ამ კაცს ახლებურად მუშაობის სურვილი და ეს საქმე იმას მივანდოთ, ვისაც ექნება ასეთი სურვილი.

მეტს გეტყვი.

სულ დავიბენი იმის გამო, რომ, მაგალითად, ბელგოროდის ოლქში შეძლეს გაეუმჯობესებინათ მოსახლეობის სასურსათო მომარაგება, ცელინოგრადის ოლქის სოფლის მშრომელებმა კი გაზარდეს ვაჭრობისათვის ხორცის, რძის, ბოსტნეულის მოწოდება, ხოლო უძრაობის მოვლენები კვლავ არის სხვებთან ერთად, აგრეთვე ამიერკავკასიის რესპუბლიკების, მაშასადამე, საქართველოს სოფლის მეურნეობაშიც.

სად არ ვყოფილვართ და ახლაც დავდივართ სხვისი გამოცდილების შესასწავლად: საზღვარგარეთ — კაპიტალისტურ თუ სოციალისტურ ქვეყნებში, საბჭოთა რესპუბლიკებში, ოლქებში, რაიონებში და, — არაფერი.

...ე კაცო, ქენით სიკეთე, წადით ვინმე ბელგოროდის ან ცელინოგრადის ოლქში და წამიყვანეთ მეც, იქნება გვეშველოს რამე. ამბავს მაინც ჩამოვიტან. დავწერ რამეს. ხალხი წაიკითხავს და გაიგებს მაინც.

ნუ გადავდებთ ამ საქმეს.

გარდაქმნამ შეუძლებელია დეკლარაციული ხასიათი მიიღოს.

სკკპ XIX საკავშირო კონფერენციაზე მიღებულ გადაწყვეტილებათა განხორციელება გადაუდებელი ხასიათისაა და მათ რეალიზაციას დაუყოვნებლივ უნდა შევუდგეთ.

საბჭოთა სოციალისტური რესპუბლიკების კავშირში შემავალი ხალხების პოლიტიკური ავანგარდი — საბჭოთა კავშირის კომუნისტური პარტია საეტაპო მნიშვნელობის ახალი ამოცანების წინაშე დგას.

მოლოდინი კვლავ დიდია.

იმედებიც.

მაგრამ იმედის გამართლება სხვისი მოიმედობის იმედით არ ხერხდება.

საქართველო კოლმეურნეობა

სოფელ ქვემო ქედის კოლმეურნეობის კანტორის ეზოში უჩვეულო ხალხმრავლობა და გამოცოცხლება: ვინ თბილისელ სტუმრებს რაღაცას უხსნის, ვინ რულებით ეზოს დიაგონალურად ზომავს, ზოგიერთები კი ფიჭვის კორომთან უშნოდ აჩოჩნილ, მზე-წვიმისაგან ჩამოშავებულ ბეტონის მასიური სტენდის წინ დოინჯშემოყრილნი დგანან და უკმაყოფილო გამომეტყველებით შესცქერიან მის პირქვეშ კედელს.

— ესეც დასანგრევია! აბა, ეს რაღა სტენდია?!

— ან აქ რა სასტენდე ადგილი იყო — ლაზათს უკარგავს ეზო-ყურეს!

— თუ ლაზათზე მიდგება საქმე, მოედანს ყველაზე მეტად აგერ ის მაღაზია გვისახიჩრებს.

სოფლის თავკაცები სტუმრებს მდუმარედ შეუძღვენენ მაღაზიაში, სადაც ისეთი სივიწროვე იყო, თავი კუდს ძლივს მოიჩვენებდა. სამრეწველო საქონელი, პარფიუმერია, ტყავ-გალანტერია, ელექტროსაქონელი, ჩასაცმელი, დასახური, რკინა-კავეული და ათასი წვრილმანი ერთმანეთში დომხალივით იყო არეული. სტუმრები თვალბდაჭყეტილნი მიაჩერდნენ ზემო ვიტრინებსა და დახლებზე გამწკრივებულ მინანქრის ვეებერთელა წალურჯო ტაშტებს. ტაშტები ეწყო გაძვირულ ტომრებზეც, იატაკზეც, ყუთებზეც, ყველა კუთხე-კუნჭულში.

— ეს რა, ტაშტების კულტია ქვემო ქედში, თუ არ იყიდება და რეკლამას უწევთ? — იკითხეს განცვიფრებულმა არქიტექტორებმა.

— არა, როგორ არ იყიდება, მაგრამ... — მორცხვად განაცხადა გამყიდველმა ქალმა და ქეშად გაიხედა, — მაგრამ როგორც გარეთ, შიგაც ისე დაგვწვიმს და საქონელი რომ არ დაგველუმპოს...

სტუმრებმა უმალ მადლა ალაპყრეს მხერა. ალაგ-ალაგ ბათქაშჩამონგრეული ჭერიდან წუწისაგან გადარეცხილი ტყეები ისე აჭყეტდნენ, როგორც ყვავ-ყორნების მიერ ნახევრადშეჭმული საქონლის ლეშიდან ჯიშინი ნეკნები.

— ეს რა ჩამოჩენილი შენობა გქონიათ, — მორიდებით შენიშნეს სტუმრებმა, — რომელ უწყებას ეკუთვნის მაღაზია?
— ცეკავშირს.
— მერე, არ აპირებენ ახლის აშენებას?
— ეჰ!..

სტუმარ-მასპინძლები ისევე გარეთ გამოიშალნენ და განაგრძეს ეზოს დაგეგმარება და ბჭობა.

მაინც რა ხდება? მოსახლეობამ გადაწყვიტა, რომ კოლმეურნეობის კანტორის ვრცელი ეზო, რომელიც ამავე დროს სოფლის ცენტრალურ მოედნადაც ითვლება, გააფართოონ, კეთილმოაწყონ და ძეგლი დაუდგან ვაჟა-ფშაველას, რომლის თაოსნობითა და უშუალო მონაწილეობითაც ამ საუკუნის დამდეგს დაიწყო ფშაველთა შირაქში ჩამოსახლება და დამკვიდრება.

თვით კოლმეურნეობა ვაჟა-ფშაველას სახელს ატარებს და წითელწყაროს რაიონში კი არა მთელს რესპუბლიკაშიც ერთი მოწინავეთაგანია. აქ ყველა მაჩვენებლის მიხედვით დიდი გადაჭარბებით ასრულებენ გეგმა-ვალდებულებებს. ყველაფერს რომ თავი დავანებოთ, მარტო ეს რად ღირს: 1986-1987 წლებში მეცხოველეობის ფერმების სანიმუშოდ გამოზამთრების, პროდუქციის წარმოების ზრდისა და სახელმწიფოსათვის პროდუქტების გადაჭარბებით მიყიდვისათვის ქვემო ქედის კოლმეურნეობა გამარჯვებულად ცნეს საკავშირო სოციალისტურ შეჯიბრებაში და საპატიო სიგელით, გარდამავალი წითელი დროშით, ახალთახალი ავტობუსით და ოთხი ათასი მანეთით დაჯილდოვდა.

სოფელი თანდათან კეთილმოწყობილი ხდება. აშენდა შინმოუსვლელთა პარკი, ღია საცურაო აუზი, შენდება სპორტული კომპლექსი და ავტოგარაჟი. მიმდინარეობს ცენტრის კეთილმოწყობა. პერსპექტივაშია შინმოუსვლელთა მუზეუმი, საშუალო სკოლის ახალი შენობა, ბავშვთა სასადილო, საყოფაცხოვრებო მომსახურების კომბინატი...

კოლმეურნეობაში სულ 37 ბრიგადა და მესამე წელია, რაც ყველა მათგანი კო-

ლექტიურ იჯარასა და სამეურნეო ანგარიშზეა გადასული. ამას გარდა თვით კოლმეურნეობის ხელმძღვანელობა, სპეციალისტები და დარგის ხელმძღვანელებიც 1986 წლიდან საიჯარო წესით მუშაობენ რომლის პრინციპი ასეთია: ისინი ავანსის სახით ლეზულობენ ხელფასის 80 პროცენტს. თუ მიმდინარე წლის ფულადი შემოსავალი გადაჭარბებს წინა ხუთწლედის საშუალო ფულად შემოსავალს, მაშინ ეძლევათ დარჩენილი 20 პროცენტი და პრემიაც.

სიახლემ, მონდომებამ და დაინტერესებამ შედეგი გამოიღო, ბედს არავინ ემდურის. შარშან კოლმეურნეობის ფულადმა შემოსავალმა ხუთი მილიონ 738 ათასი მანეთი შეადგინა, ხოლო წმინდა შემოსავალმა მილიონ 631 ათას მანეთს მიაღწია. თანდათან იზრდება კოლმეურნეობის თვითური გამომუშავებაც. დღესდღეობით იგი 230 მანეთს აჭარბებს.

კოლმეურნეობის შესასურ წარმატებას ბევრი ფაქტორი განაპირობებს, მაგრამ ორი მათგანი განსაკუთრებით გამოირჩევა. პირველი ის არის, რომ გამგეობის თავმჯდომარე ზაურ ხუცურაული მცოდნე მეურნე და გამოცდილი ორგანიზატორია. იგი ადგილობრივი კაცია და იცის მიწის საიდუმლო, მოსავლის ავანჩავანი, ხალხის გაძლოლა, გლეხკაცის მოსმენა და მისი აზრის გაზიარება, ცდომილის დარწმუნება და სწორ გზაზე დაყენება, საჭიროების შემთხვევაში კი დათმობაც. სხვანაირად წარმოუდგენელია სოფლის მადლიანი თავკაცი.

მართალია, ჯერ მხოლოდ შედიოდნენ წელია, რაც კოლმეურნეობას ჩაუყენეს სათავეში, მაგრამ თავმჯდომარისთვის ეს ერთობ არცთუ დიდი დროც საკმარისი გამოდგა, რომ სრულად გამოეჩინა თავისი უნარი და კოლმეურნეობა აღმავალი გზით წაყვანა. ამაში ხუცურაულს ძველი გამოცდილება დაეხმარა: 13 წელიწადი ჯერ ამავე კოლმეურნეობის პარტიული კომიტეტის მდივანი იყო, 8 წელიწადი — სასოფლო საბჭოს აღმასკომის თავმჯდომარე. ამიტომ მან კარგად იცის, სოფელში

ვის უჭირს და ვის უღონს, ამჩნევს სხვის სატყვიარს და წამალსაც პოულობს. ასეა: თუ უბრალო ხალხის გასაჭირს თვალს მოუხუჭავ, მაშინ ველარც ნდობას მოიპოვებ, ხოლო თუ მოგვიპოვებია, იმასაც დაკარგავ, სოფელს ვიღარ გაიყოლებ და კოლმეურნეობაც დაღუპვის გზით წაგივია.

ვის არ მოეხსენება, რომ არა მარტო თვით თავმჯდომარის, არამედ მისი ოჯახის თითოეული წევრის საქმიანობა, ყოფაქცევა და მაგალითი წარუშლელ შთაბეჭდილებას ახდენს სოფელზე.

ამ მხრივ ქვემოქედლები ხინჯს ვერ უპოვიან თავიანთ თავკაცს. ხუცურაულის უფროსმა შვილმა, მაიამ, ისწავლა თუ არა, ისევ სოფელს დაუბრუნდა და საბაეშვო ბაღში აღმზრდელად მუშაობს. ჯარჯამოვლილმა მურთაზმა მებაღეობა-მევენახეობის ფაკულტეტი ირჩია და ერთი სული აქვს, როდის დაამთავრებს, რომ ისევ მშობლიურ ველ-მინდვრებს მიაშუროს. მამუკა და ვაჟა ჯერ სწავლობენ და, როგორც კოჭებზე ეტყობათ, არც ისინი აპირებენ მამა-პაპათა ფუძის მიტოვებას.

შვილების ხეირიანად აღზრდაში მამის ხელიც ურევია. და ეს ასეც უნდა იყოს, თორემ კოლმეურნეობის თავმჯდომარე თუკი თავის ღვიძლ შვილებს ვერ გაწვრთნის და დააკვალიანებს, ცხრაასკომლიან სოფელს როგორ უნდა მოუაროს და გაუძღვდეს?!

მეორე ფაქტორი, რომელსაც კოლმეურნეობა აღმავლობის გზით მიჰყავს, ესაა სოფლის ჯანსაღი, გამარჯვებული ახალგაზრდობა. განსაკუთრებით გამოირჩევა პაატა მარაულის კომკავშირითი ბრიგადა, რომელიც, მართალია, ძირითადად საკვებწარმოებაშია დასაპეციალებული, მაგრამ, როცა სადმე რამე გაჭირდება, ისინიც იქ გახდებიან ხოლმე და ახალგაზრდულ ცეცხლს დაანთებენ ტარიელ ბოძაშვილი, გიორგი ბარამიშვილი, გელა გორელაშვილი, შოთა პაპიაშვილი, როინ წიკლაური, ტარიელ და ომარ ტუქშიშვილები, თამაზ და ზაზა გაბითაშვილები, ვაჟა გულიაშვილი.

— ძნელია ყველა მოწინავე ახალგაზრდის ჩაწერა, ბლოკნოტში ადგილი აღარ დარჩება, — იცინის კოლმეურნეობის გამგეობის თავმჯდომარის მოადგილე შალვა აფშინაშვილი, — აი, მაგალითად, მეცხოველეობის ფერმის გამგის ხვთისო ლოსეურაშვილის ტყუბი ბიჭები — ხეჩა და გოჩა — შარშან სკოლის დამთავრებისთანავე წავიდნენ სამუშაოდ ძროხაში. ფერმებშივე ტრიალებენ გოგია ბერიკაშვილი, შალვა ლოსეურაშვილი, მიხეილ გამცვლელიშვილი... თუმცა, ქალიშვილებმა რაღა დააშვეს — ისე შრომობენ, რომ ვაუკაცებს შეშურდებათ. ლევან, შენი ჭირიმე, ერთი ხელფასების უწყისები ამოიღე!

— ახლავე, ახლავე, — მიუგო უფროსმა ეკონომისტმა ლევან თეთრაულმა. — აი, ირმა ლოსეურაშვილია შარშან 38 ტონა რძე ჩამოწველა და 4900 მანეთი გამოიმუშავა. ჯულიეტა ჭინჭარაულს 6000 მანეთი მოუწია, თამარ კოჭლიშვილს — 6400, ხოლო ვენერა გოგოლაურს — 6800 მანეთი. აჰა, დახედეთ, რომელ კაცსა აქვს ამდენი გამოიმუშავება: თვეში 560 მანეთს აჭარბებს. პროფესორის ხელფასია, რაღა!.. მევენახეობაშიც ბლომად გვეყვანან მოწინავე ახალგაზრდები: ნელი მიჯანკაშვილი, დარიკო თეთრაული, ნათელა ბაიაშვილი, ციცინო სვარიშვილი, კვირია

დარძული, დარიკო ხუცურაული, ნაირა ნადირაშვილი... რომელი ერთი დავასახელო!

გადასატრელი პრობლემები კი, დღეს, ეს უკვე როგორც წესი, საკმაოდ დაუგროვდა სოფელსა და კოლმეურნეობას. ზოგი მათგანი შემკვიდრებობითაა, ზოგიც გარდაქმნის პროცესშია წამოაყენა.

— ზემდგომი ორგანოებიდან ისევ ძველებურად გრძელდება ჩარევა და მეურვეობა, კვლავ თავის სტიქიაშია ქალაქ-მთხზელოება, — ჩაფიქრებით ამბობს გამგეობის თავმჯდომარე ზაურ ხუცურაული. — ეს კი მუშაობაში ხელს გვიშლის, გვბოჭავს... ჩვენი მეორე დიდი მუწუკია სამშენებლო მასალები! გვეგების შესრულებას, უხვ პროდუქციას მაკარად მოითხოვენ ჩვენგან, ხოლო ამხელა კოლმეურნეობას მასალა რომ დასჭირდება, ნურას უკაცრავად — იმდენი უნდა იარო, ეძებო, ეხვეწო, იწვალო, იეშმაკო, რომ სიცოცხლე გაგინახვირდება, სანამ...

— წყალი არ დაივიწყო, ბიჭო, წყალი, — ჩაერთა თეთრწვერიანი ბერიკაცი, — წყალზეც ჩააწერინე!

ხუცურაულმა ამოიხრა.

— ეჰ, წყალი დიდი ხანია, რაც მოვიგლოვეთ! ეს ისტორია გრძელი და მოსაწყენია და მე ცოტა მოკლედ ვიტყვი. ამხელა სოფელს სასმელი წყალი არა აქვს. თავის დროზე სიღნაღის სარაიონთაშორისო გაერთიანებამ იკისრა ლაგოდენიდან კოოპერირებული წყლის გამოყვანა. ვიფიქრეთ, გვიშველო და 1967 წლიდან მოკიდებული მარტო ჩვენი კოლმეურნეობიდან 700 ათას მანეთზე მეტი წაიღეს, მაგრამ დღემდე სოფელში წყალი კი არა, ერთი მეტრიც არ გაუთხრიათ, ერთი ჟანგიანი მილიც არ მოუტანიათ. მართლა აღარ არის სამართალი?! 700 ათასი მანეთის „ბორჯომი“ რომ გვეყიდა, სოფელს ეს ყუფოდა სასმელად! დრო მიდის, ყოველწლიურად ჩვენგან ათი ათასობით მანეთი მიიჭრით, წყალი კი საერთოდ გვექნება თუ არა, კაციშვილმა არ იცის! როგორ მოვიქცეთ, რა დაგარქვათ ამას? გზები?! ამ ცენტრალურ გზაზე ხომ არ გაივლება! რაც ჩვენზეა დამოკიდებული, იმას ვერვით: საველე კალოებამდე მოსწორებული-მოხრეშილი გზები გვაქვს, მაგრამ ამ მთავარ გზას რა ვუყოთ. ეს უკვე სახელმწიფო გზა და ჩვენს ძალ-ღონეს აღემა-

ტება. არადა, ისეთ-ისეთი ორმოვითა, რომ მანქანით კაქალი რომ გადაზიდოთ, ის დაიმტვრევა და ყურძენს რა ხეირი დაადგება! რთვლისას ეს გზები სულ ტკბილთაა მორწყული! ასეთსავე დღეშია მარცვლეულიც. მოკლედ, უხეირო გზების გამო ძალიან დიდია დანაკარგები.

თავმჯდომარე ჩაფიქრდა, შუბლი მოისრისა.

— ცხოვრება წინ მიდის, სოფლისა და კოლმეურნეობის ზრდის კვალობაზე იზრდება მგზავრთა რიცხვი და ტვირთბრუნვა. ამიტომ კვლავ დღის წესრიგში დგება ერთ დროს წამოყენებული, მაგრამ ისევ გვერდზე გადადებული და მივიწყებული საკითხი — წითელწყაროდან ქვემო ჩეღამდე რკინიგზის გაყვანა. ისე კი, რა ადვილი იქნებოდა მშენებლობა: გვირბები არ არის გასაყვანი, მთებს არ დასჭირდებოდა გადათხრა, ხელისგულივით გაშლილ მინდროზე შპალისა და რელსის დაფენის მეტი არა ენდომება რა! დღეს შირაქს ჰაერივით სჭირდება რკინიგზა: ძველ დიდ ოთხ სოფელს — ზემო ქედს, არხილოსკალოს, ქვემო ქედსა და საბათლოს, სამთაწყარო და ფიროსმანიც მიემატა. აქედან ათასობით ტონა მარცვლეული, ყურძენი, პირუტყვი, ხილი, ბოსტნეული, თივა, ნამჯა და სხვა მრავალი სახის ტვირთი გადის, შემოტანით კი რაღა არ შემოგვაქვს — სასოფლო-სამეურნეო მანქანები, საწვავ-საცხები, სამშენებლო მასალები, სასუქები, შხამქიმიკატები, საკვები პროდუქტები, მოწყობილობა-დანადგარები, ნერგი... ყველა ამის შემოზიდვა ძვირად გვაწევს კისერზე, რკინიგზით კი გაცილებით იაფი დაჯდება.

თავმჯდომარე ღია სარკმელთან მივიდა და ეზოში ცალი თვალით გადაიხედა.

— რა პრობლემებიც ახლა ჩამოვთვალე, ვიცი, რომ ისინი ერთ თვესა და ერთ წელიწადში ვერ გადაწყდება. რა დასამალია, ეს რთული, ნამდვილი საფლავნო საქმეებია, რომლებიც აი, ამათ უნდა გააკეთონ, მტკიცედ წარმოთქვა ხუცურაულმა და წარბით მანიშნა კოლმეურნეობის ეზოში ჯგუფ-ჯგუფად გამოჩენილ ახალგაზრდებზე, რომლებიც კომკავშირის კრებაზე მოდიოდნენ.

გიორგი ოზანელი.

ПОБРАТИМ

К 45-летию победы над Сталинградом

Угрюмные вояки Алашды и Восточное устье...
Война была жестока и кровава...

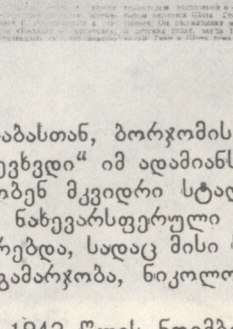
Восточный фронт, где происходили бои за Сталинград...
Война была жестока и кровава...

Герой Советского Союза...
Имя: [Name]

Война была жестока и кровава...
Война была жестока и кровава...

Война была жестока и кровава...
Война была жестока и кровава...

Солдаты Красной Армии...
Имя: [Name]

артуел სოფელ ახალდაბასთან, ბორჯომის ხეობაში,
ზედ მტკვრის პირას „შეხვედი“ იმ ადამიანს, რომლის
სახელსაც კარგად იცნობენ მკვიდრი სტალინგრადე-

ახლა მე ვთვლი თავს ვალდებულიად, რომ სხვებს ვუამბო
შენზე. იმით დავიწყებ, რომ 1987 წლის 6 ივნისს აქ, მემორიალ-

საქართველოს სსრ სამხედრო კომისარმა, გენერალ-მაიორმა
ლევან შარაშენიძემ სტალინგრადის ფრონტის სამხედრო საბჭოს
1942 წლის 30 აგვისტოს ბრძანების ასლი წაიკითხა და წითელი

შეცვქერი გმირი მფრინავის სკულპტურულ გამოსახულებას,
სიმბოლოვად მოჩარჩოებულს ცეცხლის ენებით, რომელთა გავ-

შეცვქერი და გულში ნიკოლოზ აბრამიშვილის იმ პორტრე-
ტებს ვუღარებ, რომლებიც მინახავს მუზეუმ-პანორამაში „სტა-

მაგონდება მისი განცხადება პარტიაში მიღების შესახებ არ-
მიული გაზეთის „ფოლადის ფრთების“ 1942 წლის 18 აგვისტოს

ნომრის პუბლიკაციით: „...მინდა, რომ ვირიცხებოდე დიადი პარ-
ტიის რიგებში და ისე გავანადგურო გერმანელი ასპიტები. ისე

სტალინგრადელი ბიჭუნა, 1942 წლის ნოემბერში მხო-
ლოდ შეიდიოდე წელიწადს ვითვლიდი, შენ კი ოცდასამი წლისა
იყავ. რომ დაგცლოდა, ალბათ ბევრს გვიამბობდი მაშინ იმაზე,

მე, სტალინგრადელი ბიჭუნა, 1942 წლის ნოემბერში მხო-
ლოდ შეიდიოდე წელიწადს ვითვლიდი, შენ კი ოცდასამი წლისა
იყავ. რომ დაგცლოდა, ალბათ ბევრს გვიამბობდი მაშინ იმაზე,

მე, სტალინგრადელი ბიჭუნა, 1942 წლის ნოემბერში მხო-
ლოდ შეიდიოდე წელიწადს ვითვლიდი, შენ კი ოცდასამი წლისა
იყავ. რომ დაგცლოდა, ალბათ ბევრს გვიამბობდი მაშინ იმაზე,

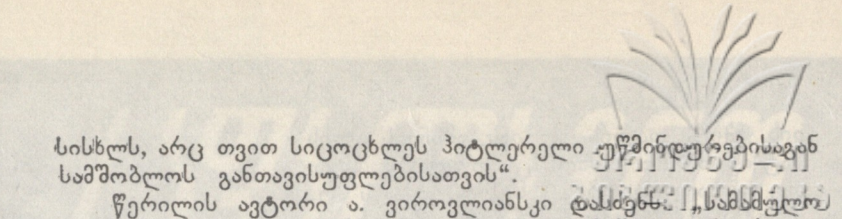
მე, სტალინგრადელი ბიჭუნა, 1942 წლის ნოემბერში მხო-
ლოდ შეიდიოდე წელიწადს ვითვლიდი, შენ კი ოცდასამი წლისა
იყავ. რომ დაგცლოდა, ალბათ ბევრს გვიამბობდი მაშინ იმაზე,

მე, სტალინგრადელი ბიჭუნა, 1942 წლის ნოემბერში მხო-
ლოდ შეიდიოდე წელიწადს ვითვლიდი, შენ კი ოცდასამი წლისა
იყავ. რომ დაგცლოდა, ალბათ ბევრს გვიამბობდი მაშინ იმაზე,

მე, სტალინგრადელი ბიჭუნა, 1942 წლის ნოემბერში მხო-
ლოდ შეიდიოდე წელიწადს ვითვლიდი, შენ კი ოცდასამი წლისა
იყავ. რომ დაგცლოდა, ალბათ ბევრს გვიამბობდი მაშინ იმაზე,

მე, სტალინგრადელი ბიჭუნა, 1942 წლის ნოემბერში მხო-
ლოდ შეიდიოდე წელიწადს ვითვლიდი, შენ კი ოცდასამი წლისა
იყავ. რომ დაგცლოდა, ალბათ ბევრს გვიამბობდი მაშინ იმაზე,

მე, სტალინგრადელი ბიჭუნა, 1942 წლის ნოემბერში მხო-
ლოდ შეიდიოდე წელიწადს ვითვლიდი, შენ კი ოცდასამი წლისა
იყავ. რომ დაგცლოდა, ალბათ ბევრს გვიამბობდი მაშინ იმაზე,

სისხლს, არც თვით სიცოცხლეს პიტლერელი უწყინდურებისაგან
სამშობლოს განთავისუფლებისათვის.
წერილის ავტორი ა. ვიროვლიანსკი დასძინა: „სამშობლო

სსრ კავშირის თავდაცვის სამინისტროს პოლოსკის არქი-
ვის უფროსი ზვერკოვი, ნ. გ. აბრამიშვილის ანკეტის ასლს რომ
გვიგზავნის, იქვე აღნიშნავს: „უფროსი ლეიტენანტი ნ. გ. აბრა-

განა მარტო მათ. იმ ახალგაზრდებსაც, მისი სახელობის ქუ-
ჩებზე რომ ცხოვრობენ გუმრაქსა და ბორჯომში, მისი სახელო-
ბის საწარმოო გაერთიანება „ბორჯომის“ კომკავშირულ-ახალ-

ნიკოლოზ გიორგის ძე აბრამიშვილი მარტო ჩემი ძმობილი
როდი ვახდა ვოლგოგრადის მიწაზე. „ახალდაბა-გუმრაქი“ —
ასეთი სათაურით დაბეჭდა სტატია გორდონიშჩის რაიონულმა

მემორიალი მტკვრის ნაპირას საზეიმოდ გაიხსნა 1981 წლის
9 მაისს. იმ დღის შემდეგ აქ ხშირად ნახავთ ვოლგოგრადელებს.
არც ერთი მათგანი გვერდს არ უვლის ნ. გ. აბრამიშვილის სახლ-

მან თავისი გაიტანა, — ამბობს შოთა, — შეიღწელების
დამთავრებისთანავე კოლია ბორჯომის კომკავშირის რაიკომის
რეკომენდაციით მოსკოვის მახლობლად საპლანერო სკოლაში შე-

იმას, თუ როგორ უყვარდა მას ც და რა რაიგ სძულდა მტე-
რი, ადასტურებენ მისი სამხედრო უფროსების, საბჭოთა კავში-
რის გმირის, თადარიგის გენერალ-მაიორ პ. ა. ვნიდოს, გადამ-

მალალი, ახოვანი, მაგრამ სულ მთლად ჭალარა შოთა აბრა-
მიშვილი, ასე ძალიან რომა ჰგავს თავის დაღუპულ ძმას, უხმოლ
მაწვდის 1958 წლის 13 აგვისტოს გაზეთ „სოვეტსკაია ავიაცი-

კოლოლი

ას“. ნიკოლოზის ფრონტელი მეგობრები მაშინ წერდნენ და იგულისხმება, ახლაც მზად არიან, ხელი მოაწერონ თავის ამ სიტყვებს: „სიტყვა „სიკვდილი“ არასოდეს ეხამებოდა ამ ხალისიან კაცს. მეგობრის დაკარგვის გამო ჩვენ უღმობლად ვიძიეთ შური მტერზე. ეს წმინდა შურისძიება იყო! მალე ჩვენი პოლკი გვარდიული გახდა. მან გაიარა გზა სტალინგრადიდან პრაღამდე და თორმეტი საბჭოთა კავშირის გმირი მოგვცა. მის გვერდით პოლკის მატთანეში თვალსაჩინო ადგილი უკავია ნიკოლოზ აბრამიშვილის გამირულ საქმეებსა და დაუფიწყარ სახელს!“

ისევ ვათვალიერებ ნიკოლოზ აბრამიშვილის ფოტოსურათებს. დიახ, ის ამქვეყნად თავისი ხანმოკლე სიცოცხლის სხვადასხვა წამს ძალიან სხვადასხვანაირი იყო მიწაზე და ცაში. მაგრამ მოქანდაკე მართალია: უკანასკნელი პიკირება იმ აეროდრომზე, საიდანაც მტრის ას სატრანსპორტო თვითმფრინავს პაულიუსის გარშემორტყმული დაჭრუფებისათვის საწვავი, საბრძო-

ლო მასალა და სურსათი უნდა მიეტანა, პილოტმა სწორედ ასეთი ურყევი ნებისყოფითა და გამარჯვების ნათელი დღის რწმენით ჩაატარა.

ნახვამდის, ძმობილო! მადლობა შენ ვოლგისპირა ქალაქის ნათელი ცისათვის, ქალაქისა, სადაც შენ არასოდეს დაგივიწყებენ.

ი. ბელეღინი.

(გაზეთი „ვოლგობრადსკაია პრავდა“).

თარგმანა ოთარ ზარიშვილმა.

ინგლის კუნაპეტ ღამეს სვავრიელად ბარდნიდა. ცაში ზღაზვნით მოფარფატე ფიფქები ბამბის ქულებივით უფინებოდნენ შეკირხლულ ტოტებს. მარიამმა ლოგინები გაშალა, ჰავსეები დააწვინა, ოთახი მიალაგ-მოალაგა, განჯინიდან ჩხირები გამოიღო, მაგრამ ვერა და ვერ დაუღო გული ქსოვას, ხან თვალი უვარდებოდა და ხან ჩხირი. ეზოში მამალმა იყვილა:

უეცრად გარეთ, ახალ თოვლზე, ხრამხარუში გაისმა. მარიამს ფეხის ხმა არ ეცნაურა, კარებს გვერდიდან აეკრა და სმენად გადაიქცა. ჩუმმა კაკუნმა დაარღვია ღამის მღუმარება.

— რომელი ხარ?

— კარი გამიღე...

— ვერ გაგიღებ, ქმარი სახლში არა მყავს.

— აბა, მაშ, ყური კარგად დამიგდე. მე თქვენთან გამოგზავნეს.

— ვინ გამოგზავნა?

— ხარებამ...

— ხარებამ?! რაო, რა მინდაო?

— ხუთასი თუმანი უნდა გამომიგზავნოთო.

— აქი ტყეში გასული ბიჭები მეფის მოძულე და ღარიბი ხალხის მოყვარენი არიანო!

— შენ მაგრე გეგონოს. ფული სჭირდებათ, ფული!

— რას ამბობ, ადამიანო, მაგდენი ფული ჩვენ კი არა, სამადანთ მთელ საგვარეულოს არ ექნება!

— იცოდე, სამ-ოთხ დღეში მოვალ და შენს ქმარს გადაეცი, მიწა გახეთქოს და სადაც უნდა იქ იშოვოს!..

— თუ ვერ ვიშოვეთ?

— გიყვარს შვილები?

მარიამმა მძინარე ბავშვებს გადახედა, პატარას საბანი გადახლოდა და მოკუნტული მიჰკვროდა ლეიბს.

— მიყვარსო?!... რომელ დედას არ უყვარს შვილები!

— მაშინ მათი უბედურებაც არ გენდომება.

— ვაიმე, შვილებო!

— ნურც ჩემს დაჭერაზე შეიწუხებთ თავს, თუ იმათ ხელში ჩავვარდი, იცოდე, ჩემს მაგივრად ხარება და გოგია გაგისწორებენ ანგარიშს!..

შავნიღბიანი ლანდი შავ ღამეში გაუჩინარდა.

მარიამი კარგა ხანს რეტდისხმულივით იდგა კარებთან, მერე ბავშვების ტახტთან მილასლასდა, დაიჩოქა და ჰერს მიაპყრო თვალები.

ბაჟარჯობა ხარება!

ნამდვილი ამბავი

მხუთმეტი წელი იქნება მას შემდეგ, რაც თელაველი მიხეილ სამადაშვილი კინოში არ ყოფილა, მოხშირებულმა მწუხარებამ დაუკეტა მხიარულების კარი. დედის, ძმის, ახლო ნათესავების გარდაცვალებამ დაადო კლიტე კინოსა და თეატრს, მანძილი დაუგრძელა ქორწილსა და ნათლობას, დღეობებსა და დღესასწაულებს, მაგრამ, როცა შვილიშვილი მიშიკო შემოვარდა ოთახში და წკრიალა ხმით შემოსძახა — „დღეს ხარება და გოგიაა კინოშიო“, გულის კოვზთან რაღაცამ ვაჰკრა, მაცდურივით შეუჩნდა და არ მოასვენა, ოთხმოცდაშვიდი წლის მოხუცი ყმაწვილივით აცქმეტა, სახლიდან გამოიყვანა და მეუღლესთან ერთად კინოს გზას გაუყვანა.

გაცოცხლდა ეკრანი. სული ჩაიდგეს წარსულის ლანდებმა, ენა ამოიდგეს, ამეტყველდნენ. თოფ-იარაღში ჩამჯდარი ხარება ამაყად შემოდგა ეკრანზე და თვალები გაუსწორა სამადაშვილს.

— გამარჯობა, ხარებ!..

— გაგიმარჯოს!..

— მიცანი?

— ვერა!

— ეეხ, მე კი მეგონა...

— რა გეგონა?

— რომ შენს ხსოვნასაც შემორჩებოდა...

— იქნება შემომრჩა კიდევ, აბა, მომაგონე...

— კარგი, მაშ ასე იყოს...

— ღმერთო, ამ ანგელოზებისაგან რა უნდათ, ვისთვის რა დაუშავებიათ! ხუთ შვილსა ვზრდი ვაითა და ვაებით, სიკეთის მადლი ჩამინერგია და სიყვარულის მარცვალი, ავკაცობის შხამი ამათ არ იციან და ბოროტების ბალდამი. მაშ, რა უნდათ? რა? — ღაწვებზე ჩამონადენი ცრემლები სანთლის ნალგენთივით ეცემოდა დაჰმუქნილ საბანს.

აეის მომასწავებელმა მწუხარებამ დაისადგურა სამადაშვილების ოჯახში: ერთ დიდ ტკივილად იქცა, გაიზარდა, გაბევრდა და აფუთფუთდა. ბავშვებისათვის მოფარებულად გაისმოდა: „როგორ“, „საიდან“, „ვისგან“, „რა საშუალებით“. გაუსაძლის ტვირთქვეშ მოღუნული დავითი თვალებზე ხილაბანდაკრულივით დაბოროილებდა სახლში და ადვილს ვერ პოულობდა.

— რა ჰქენი, კაცო, ვერ გადაწყვიტე? — დაიმართხელა მარიამმა მეუღლე.

— რაო, ადვილი გადასაწყვეტია?

— ვიცი, მაგრამ, იცოდე, ამ ბავშვებს რომ რამე მოუვიდეს...

— ბავშვებს წინანდალში წავიყვან. პატარა აქ იყოს, ჩემს აქ არყოფნაში ხმის გამცემი მაინც გეყოლება. სწორედ ახლა გამიჩნდა ეს ოხერი გადაუღებელი საქმეები. ვეცდები, აქ ვიტრია-

ლო, შორს არსად წავიდე. ეტყობა, მყარაულობს, ისეთ დროს მოდის, სახლში რომ არა ვარ. თოფს ვნახავ, თუ გატენილი არ არის, გავტენი და განჯინაში შევინახავ...

გასაშრობი ჩურჩხელებივით ეკიდნენ ყინულის ლოლუები კრამიტის ბოლოებზე, ღრუბლებით აჭრილ ზეცას ბუხრიდან ამოსული კვამლი უღებავდა ლამაზ ქათიბს.

ტახტზე კაბაგაუნდელად მიწოლილი მარიამი ბავშვის აჩქარებულ სუნთქვას უგდებდა ყურს. ერთი კვირის უძინარს, ავიფიქრებისგან გამწარებულს, მიხეილის ავადმყოფობაც თან დაერთო. ყოველთვის მოძრავსა და მოუსვენარ ბიჭუნას უეცრად აუტყდა კანკალი, გავარვარდა, მოტყდა და მოდუნდა. მარიამმა ფეხები ცხელ წყალში ჩააყოფინა, თხის ქონით მკერდი დაუზილა, ორი საბანი დაახურა და ნაპირები შეუუკეცა. მშობლების დამჭერი ბიჭუნა გაუინიანდა, არაფრად არ უნდოდა დაძინება, ხან მამას კითხულობდა და ხან ძმებს. მარიამმა „კაკო ყაჩაღის“ მოყოლა დაიწყო და როცა ზაქრომ გულქვა ბატონს თოფი ახალა გულში, მაშინლა მილულა ბავშვმა თვალი. ველარც მარიამმა გაუძლო, საბანი წაიხურა და ღრმა ძილს მისცა თავი.

კარებზე კაკუნმა წამოაგდო მარიამი საწოლიდან. ჯერ კიდევ ძილბურანში მყოფმა, ფეხები ფლოსტებში გაყო და კარის მიმართულებით წალასლასდა, ურდულს მისწვდა და ღამეს გასძახა:

- დავით, შენაა?
- გააღე, გააღე! — უცხო ხმამ მარიამი უმაღვე გამოაფხიზლა, კარებს მთელი სხეულით აეკრა და აკანკალდა.
- რა გინდა?
- ხუთასი თუმანი...
- არა გვაქვს, არავინ გვაესება. სახლი გვინდოდა გაგვეყიდა და მუშტარი ვერ ვიშოვეთ.
- მაშინ გააღე, შენი ბიჭი მინდა ვნახო.
- იმასთან რა ხელი გვაქვს?
- გააღე, იმის მაგივრად შენი თავი არ მომაკვლევიანო...
- მე სიკვდილზე თანახმა ვარ, ოღონდ ამ ბავშვს მოეშვი!
- არ აღებ, არა? ახლა მე ვიცი, რკინის ძელს მოვიტან და იმით დავლეწავ კარებს.

მარიამი საწოლს მივარდა, ზედ დაემხო, ხელები მოხვია, ჩაბლუჯა, მაღლა ასწია და ისე ძალუმაღ დაანარცხა იატაკზე, რომ განჯინა გაიღო და ლამფის შუქზე შავად აელვარდა ბერდენკის ლულა. მარიამი ფეხზე წამოვარდა, თოფი ხელში აიტაცა, დარაბა გამოაღო, ფანჯარა გამოგლიჯა, კონდახი მხარზე მიიღო და ცერა თითი ღონივრად ჩამოჰკრა ჩახმახს.

თოფის ხმამ გაკვეთა ღამის მყუდროება, და ისევე უეცრად დამთავრდა, როგორც დაიწყო. ძაღლების ყეფა აპყვა უეცარ გრგვინვას. მერე ისიც მიჩუმდა.

სამმა თვემ გაიარა უღრუბლოდ და უნაღვლოდ. თითქოს დაწყნარდა ყველაფერი, მშვიდობიანობამ ჩამოიარა სამადაშვილების ოჯახში. ვერც მაშინ და ვერც შემდეგ გაიგო მარიამმა, როგორ გახსნა საიმედოდ ჩაკეტილი კარები ნაბდიანმა უცნობმა, რომელიც ახლა შუა ოთახში იდგა და თვალთ ბურღავდა ოჯახის დიასახლისს.

— გამარჯობა, მარიამ! დაწყნარდი, ნუ გეშინია, გამარჯობა-მეთქი!

- გაგიმარჯოს!
- რამდენი შვილი გყავს?
- ხუთი...
- კარგია, სად არიან?
- ოთხი წინანდალში და ერთი აქა!
- რატომ ცალ-ცალკე?
- იმის შემდეგ, რაც მოხდა, ველარ...
- ჰო, გასაგებია. მიზანში სროლა კარგი გცოდნია...
- მე შავ ღამეს ვესროლე და არა...
- შავ ღამეზე საშიში შავგულა კაცია. ბავშვს სადა სძინავს?

— მეორე ოთახში.

— აბა, მაჩვენე!

მარიამი მუხლებზე დაეცა და ხელები სარტყელავით შემოხვია ფეხებზე უცნობს.

— შვილს ნუ მომიკლავ. მე ვარ ყველაფერში დამნაშავე. მე მომკალი. ის უტოდველია ყველას წინაშე...

— მაჩვენე-მეთქი...

— აი, მუხლმოყრილი გვედრები, ამ პატარა ბიჭის ცოდვას ნუ დაიდებს!

— აღეჭი, — უპასუხა უცნობმა მარიამს. ფეხზე წამოაყენა და მეორე ოთახისაკენ გაიხედა.

— ვაიმე, მიშველეთ!

კვილმა გამოაფხიზლა ბავშვი, თვალები გაახილა და გაკვირვებული მიაჩერდა თოფ-იარაღში ჩამჯდარ უცნობს.

— არაფერს გერჩით-მეთქი, ქალო, არ გესმის?! რა გქვია, ბიჭო?

— მიშო.

— რამდენი წლისა ხარ?

— ათის...

— ყოჩალი ბიჭი ჩანხარ. გაიზარდე, კარგი ქართველი იყავ, ერს გამოადეჭი, სასახელო შვილები დაზარდე. ჩვენი წუთისოფელი თუ ნარ-ეკლით იყო მოფენილი, შენთვის ფარჩა-ფარდაგი დაგებულიყოს.

უცნობმა უბეში ხელი ჩაიყო და იქიდან ამოღებული მუჭა ბიჭუნას თავთან მოიქნია. წვრილი კამფეტები ლოგინზე მიმოიფანტნენ.

— ახლა, დაიძინე, მიშო!...

მეორე ოთახში გასულმა უცნობმა მარიამს მხარზე ხელი გადახვია და თვალებში ჩახედა:

— მადლობის სათქმელად მოვედი, მარიამ...

— მადლობისა?!

— შენ ისეთი ლაქა მოგვაშორე, აჩრდილივით რო უკან დაგვდეგდა და ტალახში გვსვრიდა. ყოჩაღ, ქალო! ფარადაანთ ნაღველასთანები უნდა გაწყდნენ ქვეყანაზე, ჩვენი სახელით რო დაწანწალებენ და ხალხს ძარცვავენ. დღეს ყველამ იცის ალაზნის გაღმა-გამოღმა მსუნავი ტურას სიკვდილის ამბავი. აი, ეს ფული ხუთი შვილის აღზრდას მოახმარე. შენაირი დედა არ დალეოღეს საქართველოს!

გარეთ დაუსტვინეს. უცნობმა კარი გამოაღო, — ახლავე, გოგიაო, — გასძახა ღამეს. კიბეებზე ჩაირბინა. ცხენს მოახტა, მარჯვენა ფეხის ქუსლი ფერდში ჰკრა და ადგილიდან მოწყვიტა. ჰიშკართან უეცრად მოსწია აღვირს, გაჭენებული ცხენი უკანვე შემოატრიალა, უზანგიდან გადმოიხარა და მარიამს ყურში ჩასჩურჩულა:

— თუ რაიმე გავიჭირდეს, შემომითვალე. ხარება მაშინვე აქ გაჩნდება, — ცხენის ფეხის ხმამ დიპლომატოს რაკარუკივით გაიხმიანა ორღობეში.

— გაგახსენდა, ხარებ?

— გამახსენდა... რამდენი შვილი გაუზარდე საქართველოს?

— ოთხი!

— როგორები?

— ისეთები, როგორც შენ გაგიხარდება: მერი ფიზიკოსია, გურამი აგრონომი, ქართლოსი ინჟინერი, დათო პედაგოგი.

— სიმართლით, პატიოსნებით?

— ჭეშმარიტად...

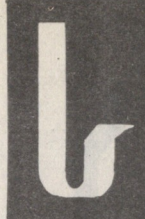
სინათლე აინთო. დარბაზი იცლებოდა.

— ადე, მიხეილ, ფილმი დამთავრდა!

— ასე უეცრად მთავრდება სიცოცხლეც, არა?!

— ნამდვილად!

— ჰო, მეც ასე მეგონა, მაგრამ ვცდებოდი, თურმე: კაცური სიცოცხლე წლებით არ იზომება... გრძელი ყოფილა, თამარ, გრძელი!

ახალხო მეურნეობის ტერიტორიული დაგეგმვისა და მართვის სრულყოფა აღიარებულია ეკონომიკური გარდაქმნების ერთ-ერთ უმნიშვნელოვანეს მიმართულებად. ეს იმითაა განპირობებული, რომ სამეურნეო ხელმძღვანელობის ტერიტორიული ასპექტი საკმაოდ სუსტი და ჩამორჩენილი რგოლია. მართვაში მეტისმეტი ცენტრალიზმისა და ადმინისტრაციულ-მბრძანებლური მეთოდების პირობებში, რომლის ერთ-ერთი გამოხატულება დარგობრივი ინტერესების გაბატონებული მდგომარეობაა, ვერ ხერხდებოდა სახელმწიფო გეგმებში ტერიტორიული, რეგიონალური ინტერესების სრული ასახვა. შეზღუდული იყო მოკავშირე რესპუბლიკების უფლებები მთლიანად ტერიტორიაზე განლაგებული მეურნეობის, განსაკუთრებით კი საკავშირო დაქვემდებარების საწარმოების, ვაერთიანებებისა და ორგანიზაციების ხელმძღვანელობაში. ამიტომ ცალკეული რეგიონის ეკონომიკის სპეციალიზაციის ცალმხრივი განვითარების შედეგად ყურადღების მიღმა რჩებოდა მათი კომპლექსური განვითარება.

ამიერიდან, ადრე არსებული მკაცრი რეგლამენტაციის ნაცვლად, მოკავშირე რესპუბლიკებს ცენტრალიზებული უმეტესობით შეზღუდული ნომენკლატურის სახელმწიფო შეკვეთები, ლიმიტები და ეკონომიკური ნორმატივები. სახელმწიფო შეკვეთებში შედის მხოლოდ იმ ძირითადი მაჩვენებლების ვიწრო წრე, რომლებიც განსაზღვრავენ მათ მონაწილეობას შრომის საერთო-საკავშირო დანაწილებაში, რესპუბლიკების სახალხო მეურნეობის განვითარების ძირითად მიმართულებებს, გეგმების დაბალანსებას. ეს ცვლილებები განსაკუთრებით თვალნათელია სოფლის მეურნეობაში. მაგალითად, გასული წლიდან ჩვენს რესპუბლიკას „ზემოდან“ აღარ უგეგმავენ ხორცის, რძის, კვერცხის, კარტოფილის, ბოსტნეულის, ბაღჩეულის, ხილის, ყურძნისა და ციტრუსების სახელმწიფო შესყიდვის საერთო მოცულობებს. ცენტრალიზებულ, ე. ი. სსრ კავშირის მინისტრთა საბჭოს სახელმწიფო შეკვეთაში შედის მხოლოდ ის პროდუქცია, რომელიც გამოიყენება საერთო-საკავშირო მოთხოვნილებების დასაკმაყოფილებლად და, ასევე, რომელიც გადასაწილებდა მოკავშირე რესპუბლიკებს შორის.

რესპუბლიკის სამეურნეო დამოუკიდებლობის შემდგომი გაძლიერების უმნიშვნელოვანესი საგეგმო ინსტრუმენტია ისიც, რომ ახალ პირობებში მისი მეურნეობის განვითარებისათვის ცენტრალიზებული წესით გამოიყოფა კაპიტალური დაზღვევებისა და სამშენებლო-სამონტაჟო სამუშაოების, ფონდირებული მატერიალურ-ტექნიკური რესურსების მთლიანი მოცულობები, ხოლო ცალკეულ სფეროებსა და დარგებს შორის მათ ანაწილებს რესპუბლიკის მინისტრთა საბჭო. უფრო მეტიც, მოკავშირე რესპუბლიკების მინისტრთა საბჭოები მთელ თავიანთ ტერიტორიაზე ამიერიდან განახორციელებენ სოციალურ-კულტურული მშენებლობის ხელმძღვანელობას, კოორდინაციას გაუწევენ ამ სფეროში არა მარტო რესპუბლიკური და საკავშირო-რესპუბლიკური, არამედ საკავშირო დაქვემდებარების საწარმოებისა (ვაერთიანებების) და ორგანიზაციების საქმიანობასაც. ახალ პირობებში პრინციპულად ახალ მნიშვნელობას იძენს

კაპიტალიზმი უკონო-შიკა

რესპუბლიკის ეკონომიკური და სოციალური განვითარების კომპლექსური გეგმები, რომლებიც საკავშირო დაქვემდებარების საწარმოებსა და ორგანიზაციებსაც მოიცავს.

რეგიონალურ დაგეგმვაში ასეთი მიდგომა მნიშვნელოვანი წინადადებული ნაბიჯია. იგი გამოდინარეობს იმ ობიექტური გარემოებიდან, რომ წარმოების განვითარების დღევანდელ ეტაპზე როგორც რეგიონების ეკონომიკის, ისე მთლიანად ქვეყნის ერთიანი სახალხო მეურნეობრივი კომპლექსის წარმატებული განვითარება შეუძლებელია რესპუბლიკური და ადგილობრივი ორგანოების აქტიური, ქმედითი მონაწილეობის გარეშე, სხვაგვარად დღეს უკვე ვერ გადაწყდება უმთავრესი რეგიონალური ეკონომიკური და სოციალური საკითხები, რომლებიც საბოლოო ჯამში საერთო-სახელმწიფოებრივ მნიშვნელობას იძენენ. ასეთია ბუნებრივი რესურსების, მათ შორის მიწის, შრომითი რესურსების რაციონალური (და არა სრული) გამოყენება, საწარმოო ძალების განლაგების ოპტიმიზაცია, უწყებრივი ბარიერების გადალახვა, წარმოების რეგიონალური კოორპირების განვითარება და სხვა.

ამ თითქოსდა ერთი შეხედვით ელემენტარული ჭეშმარიტების გამეორება გვიხდება ორი მიზეზით. ჯერ ერთი, მას ყოველთვის არ ექცეოდა სათანადო ყურადღება, რის გამოც ზოგიერთი რესპუბლიკის, მათ შორის საქართველოს ეკონომიკის განვითარებაში იმძლავრა ცალმხრივმა ტენდენციებმა კომპლექსურობის საზიანოდ. მეორეც, მეურნეობრიობის ახალი პირობები, რომლებიც სულ უფრო და უფრო აშკარად გვაგრძნობინებენ ამ სახით ადრე დაშვებულ ხარვეზებს, გვაიძულებენ, ახლებურად შევხედოთ ზოგიერთ პრობლემას. მაგალითად, დღეს უფრო აშკარაა ჩვენი რესპუბლიკის განვითარების არასაკმაო ინდუსტრიული დონე, თვით მრეწველობაში ყველაზე მოწინავე მეცნიერულ-ტექნიკური პროგრესის განმსაზღვრელი დარგების დაბალი ხვედრითი წილი, სოფლის მეურნეობის განვითარებაში ჩამოყალიბებული არაჩანსადი ტენდენციები, ამ დარგის არასრულყოფილი სტრუქტურა, სახალხო მოხმარების საქონლის წარმოების არასაკმაო ორიენტაცია რესპუბლიკის მოსახლეობის მოთხოვნილებების დასაკმაყოფილებლად.

მართვის ეკონომიკური მეთოდები მკაცრ მოთხოვნებს უყენებენ ყველას: თითოე-

ულ მუშაკს, შრომით კოლექტივს, რეგიონებს. ასეთ პირობებში არ შეიძლება, ნაწილობრივ მაინც არ შეიცვალოს ცალკეულ სამეურნეო ღონისძიებათა შეფასების კრიტერიუმები. ასე, მაგალითად, თუ ადრე ჩვენს რესპუბლიკაში საკავშირო სპეციალიზაციის დარგების რაც შეიძლება მაქსიმალური ტემპებით განვითარება (ცხადია, კომპლექსურობის საზიანოდ) ყოველთვის დადებით მოვლენად ითვლებოდა, დღეს შეიძლება ასეთი მიდგომა არ აღმოჩნდეს მიზანშეწონილი არა მხოლოდ ჩვენი რეგიონის, არამედ მთლიანად ქვეყნის სოციალურ-ეკონომიკური განვითარებისთვის. დეფორმაციები ცალკეული რეგიონების სპეციალიზაციაში არასოდეს შეესაბამებოდა, დღეს კი აშკარად ეწინააღმდეგება კიდევ, საერთო საკავშირო ინტერესებს.

ამ პოზიციებიდან თუ შევაფასებთ ჩვენი რესპუბლიკის ეკონომიკას, დავინახავთ, რომ მისი დღევანდელი სტრუქტურისა და სპეციალიზაციის პირობებში შემოხსენებელი პრობლემების მოკლე დროში გადაჭრა არც ისე იოლი იქნება. ერთი მხრივ, ჩვენ კვლავ უნდა განვათავსოთ საკავშირო სპეციალიზაციის დარგები (კვების მრეწველობა, მეჩაიეობა, მეხილეობა და სხვა), ოღონდ არა ხელაღებით, არამედ ეკონომიკურად გამართლებულ და სოციალური თვალსაზრისით მიზანშეწონილ ფარგლებში, ხოლო მეორე მხრივ, თვისობრივად ახალ დონეზე უნდა ავიყვანოთ ეკონომიკის სხვა სფეროებისა და დარგების განვითარება, რომელთაც აგრეთვე რესპუბლიკისათვის სასიცოცხლო მნიშვნელობა აქვთ.

რესპუბლიკების კომპლექსური განვითარების მოთხოვნა, ცხადია, უნდა გავიგოთ არა როგორც კარჩაკეტილობისაკენ, ნატურალური მეურნეობისაკენ სწრაფვა, არამედ როგორც ყველა რეგიონში მოსახლეობის სხვადასხვა მოთხოვნილების დაკმაყოფილება უპირველეს ყოვლისა სწორედ ადგილობრივი რესურსების ხარჯზე, რა თქმა უნდა, რეგიონთაშორის ეკონომიკური კავშირების რაციონალური განვითარების გათვალისწინებით. ეს სახეებით განართლებული პრინციპი ყოველთვის როდი იყო დაცული. ამიტომ დღეს არ შეიძლება, ერთმნიშვნელოვნად შეფასდეს ის პოლიტიკა, რომლის შედეგადაც საქართველოში მკვეთრად შემცირდა იმ ზოგიერთი სასოფლო-სამეურნეო კულტურის სათესის ფართობები, რომლებიც ძირითადად რესპუბლიკის სასურსათო ფონდში წარი-

(დასასრული მე-14 გვერდზე).

ელგუჯა ნაუუკელი

ქართული
ხალხმთავა

საოცარი ამბები ხდებოდა ამ ოცდაათი წლის წინ თბილისში: თითქოს მთელ ქალაქს ერთი ფიქრი აწუხებდა — ვინ გაიმარჯვებდა ვახტანგ გორგასლის ძეგლზე გამართულ კონკურსში! ახლა მე ღრმად ვარ დარწმუნებული, ეს ინტერესი, ჯერ საკონკურსო ნამუშევრებისათვის დათმობილი დარბაზების ხალხმრავლობაში რომ გამოიხატა, შემდეგ კი მრავალდღიან განხილვაში, მხოლოდ მხატვრული ინტერესებით არ იყო განპირობებული.

გავიხსენოთ: ის-ის იყო ჩათავდა ავადსახსენებელი ორმოცდათექვსმეტი. აპოგეას მიაღწია სოციალისტურ რეალიზმის დოგმატურმა გაგებამ და მისი არტახებიდან თავის დაღწევის ყოველგვარი ცდა მიუტევებელ მკრეხელობად ითვლებოდა. ჯერ კიდევ არ ჰქონდათ მოხსნილი ფორმალისტის იარაღები შოსტაკოვიჩსა და პროკოფიევს, დეინეკასა და ჟავორსკის, გუდიაშვილსა და კაკაბაძეს. ჯერ კიდევ ძალაში იყო ჟღანოვის თეზა: „...დაუშვებელია, რომ სოციალისტური რეალიზმის ხელოვნების გვერდით ჩვენთან თანაარსებობენ მიმდინარეობები, რომლებიც თავის მასწავლებლად თვლიან ფრანგ ფორმალისტებს პიკასოსა და მატისს, კუბისტებს...“ პოლიტიკურ პატიმართა რეაბილიტაცია ჯერ კიდევ არ ნიშნავდა კეშმარიტი ხელოვნების რეაბილიტაციას... ამიტომ ბატონობდა საბჭოთა ხელოვნებაში პარადული სტილი, ამიტომ იშლებოდა თანდათან ეროვნული ხელოვნების ნიშნები პალატუხიანი ტრაქტორისტებისა და „შრომაში გამარჯვებული“ კოპწია მწველაგების პორტრეტებში, ამიტომ ქრებოდა ფერისა თუ ფორმის, ხაზისა თუ რიტმის გენეტიკურად კოდირებული გრძნობა, ამიტომ უჭირდათ, მორალურად (და მატერიალურად) ძალზე უჭირდათ შეუდრეკელ და შეუვალ მხატვრებს...

ამიტომ ჰგავდა აფეთქებას ქართული სახვითი ხელოვნების ასპარეზზე გამოსვლა ორმოცდაათიანელთა, რომლებიც ეყრდნობოდნენ რა მრავალსაუკუნოვანი ეროვნული კულტურის ტრადიციებს, უარყოფდნენ ყველაფერ ყალბსა და შეღამაზებულს, მანკეენებს, რომლებიც ვითომდა ადამიანებს ასახიერებდნენ, ნაცრისფერს, რომელიც კამუფლირებული იყო ბაიარალების ძოწეულით თუ „ბედნიერ ადამიანთა“ თეთრკბილა ღიმილით.

ამიტომ ხდებოდა საოცარი ამბები თბილისში ოცდაათი წლის წინ. მით უმეტეს, რომ ძეგლი უნდა დადგმოდა ლეგენდად ქცეულ ვახტანგ გორგასალს. დღეს, როდესაც ამდენს ვსაუბრობთ საჯაროობასა და დემოკრატიულობაზე, მე ვერ ვინსენებ უფრო საჯარო და დემოკრატიულ განხილვას საკონკურსო ნამუშევრებისა, ვიდრე ეს იყო ოცდაათი წლის წინ. მით უფრო საპატიოა ამ კონკურსში ახალგაზრდა მხატვრის, ელგუჯა ამაშუკელის, გამარჯვება. ეს გამარჯვება მოპოვებული იყო ღირსეულ მეტოქეებთან პაექრობაში, იმ მხატვრებთან პაექრობაში, რომლებიც დღეს სახელგანთქმულ ქართულ მონუმენტურ ხელოვნებას წინამძღვრობენ.

დღეს უკვე წარმოუდგენელია მეტეხის კლდის ქიმი გორგასლის, თანამედროვე ქართულ მონუმენტურ ქანდაკებაში ერთ-ერთი პირველი მხედრის ფიგურის გარეშე.

ძეგლის მხატვრულ ანალიზზე არ შეეჩერდები. მასზე ბევრი ითქვა და დაიწერა. ვრცელი შესავალი კი იმიტომ მოვიშველიე, რომ ხაზი გამესვა ახალგაზრდა მხატვრის პირველი დიდი გამარჯვებისა და აღიარების მნიშვნელობისთვის. ეს იყო ფაქტობრივად იმ დიდი შემოქმედებითი გზის დალოცვა, რომელსაც აგერ სამი ათეული წელია მოჰყვება მხატვარი. ეს იყო ქართველ მხატვართა იმ თაობის ნიჭისა და შემართების აღიარებაც, რომელმაც თამამად იწყო გაყინული სქემების რღვევა და, რომელთა სახელებს უკავშირებენ სქელტანიანი მონოგრაფიების საბჭოთა ავტორები ძვრებს 60-იანი წლების საბჭოთა მონუმენტურ ქანდაკებაში. ქართულ მონუმენტურ პლასტიკაში ეს იყო ამაღლებულის, რეალურის, სიმბოლურის, პერსონიფიცირებულის, განზოგადებულის, რომანტიკულის ორგანული შენადნობი. ბოლოს და ბოლოს ეს იყო ორი შექანიშნავი ხელოვნებისა და პედაგოგის, იაკობ ნიკოლაძის და ნიკოლოზ კანდელაკის სკოლების ვაჟკაციური და რაინდული პაექრობა, რომლის გარეშეც ხელოვნებას სიცოცხლე არ უწერია.

ვახტანგ გორგასალს „ქართვის დედა“ მოჰყვა, ქანდაკება, რომელიც თბილისის სიმბოლოდ იქცა და რომლის ავტორმაც რუსთაველის სახელობის სახელმწიფო პრემია დაიმსახურა.

შემდეგ იყო დიდების მემორიალი და მეზღვაურთა გმირობისადმი მიძღვნილი ძეგლი ფოთში, „დაჭრილი არწივი“ და ნიკო ფიროსმანიშვილი, „დედა-ენა“ და ლალო გუდიაშვილის საფლავის შესანიშნავი ძეგლი მთაწმინდაზე და მრავალი, მრავალი სხვა. გორის მემორიალისათვის ელგუჯა ამაშუკელს სსრკ სახელმწიფო პრემია მიენიჭა. ჩემი აზრით, ამ ძეგლში განივთდა ყველაზე თვალნათლივ მხატვრის საყვარელი თემა — თემა ვეფხისა და მოყმისა, რომელსაც ელგუჯა ამაშუკელი არაერთხელ მიუბრუნდა სხვადასხვა ფორმითა და სხვადასხვა ტექნიკით.

ელგუჯა ამაშუკელი ნამუშევრები პოეტური მეტაფორებით, რომანტიკული ამაღლებულობით, შინაგანი ძალითა და დინამიკურობით არის გაჯენილი. ეს თვისებები ახასიათებს მის დაზღურ ნაწარმოებებსაც, დეკორატიულ ბარელიეფებსა და მედალიონებსაც, ისეთ თითქოსდა პირადულ და ლირიკულ ფერწერულ ნაწარმოებებსაც, როგორცაა, ვთქვათ ციკლი „მუსიკა“ ან პეიზაჟების სერია.

მხატვარი ყველა ამ თვისებას ინარჩუნებს მაშინაც, როდესაც ასურათებს მისა თუ გალაკტიონს, „ნიბელუნგებსა“ თუ ქართულ ზღაპარს...

მრავალმხრივია ელგუჯა ამაშუკელის ინტერესები, ფართოა მისი შემოქმედებითი ასპარეზი, მაგრამ იგი უპირველეს ყოვლისა მონუმენტალისტია — ხედვით, თემის ინტერპრეტაციით, სივრცისა და ფორმის გრძნობით. ამიტომ ამშვენებს საქართველოს მრავალ კუთხეს მისი ქმნილებები, ამიტომაც დღეს წარმოუდგენელი თბილისის მისი ქანდაკებების გარეშე.

ალბათ არა არის რა შემოქმედისთვის იმაზე დიდი ბედნიერება, მისი ხელთქმნილი როს ესაუბრება შინაურსა თუ უცხოს ჭეშმარიტი ხელოვნების ენით.

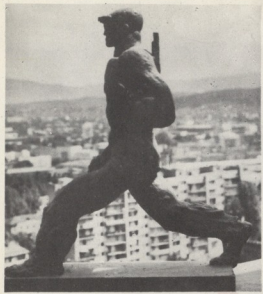
ამ ენის სიწმინდე ვუსურვოთ მუდამ სამოცი წლის კაბუქს — ელგუჯა ამაშუკელს.

თენგიზ შვარაძე

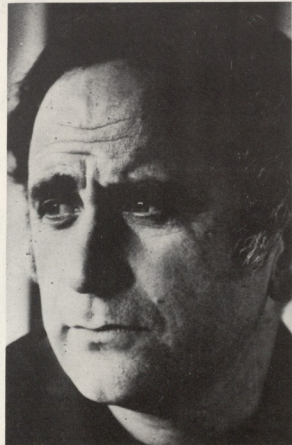
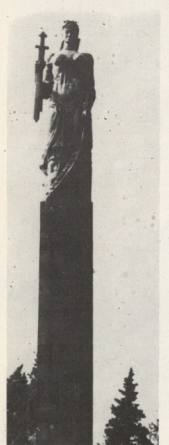

ეროვნული
ბიბლიოთეკა

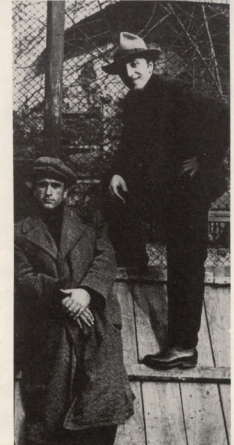

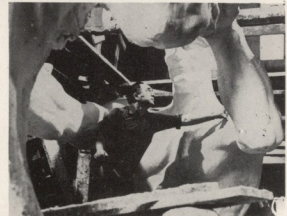
საქართველო
შენი მოთხრობა

ელგუა ნეუქელ

ფაბრიკაში მუშაობის დროს

ქართული საქართველო

1985 წელს ბრატისლავაში მეორედ გამოცა ვლადიმერ ფერკოს დოკუმენტური წიგნი „სვეტომ, მოიე, სვეტომ“, სადაც მოთხრობილია სლოვაკი დროტარების ისტორია, მათი ცხოვრება და მოღვაწეობა მსოფლიოს სხვადასხვა კუთხეში, მათ შორის რუსეთსა და საქართველოში. დღეისათვის დროტარების სახელოსნოები არსებობს ბრატისლავაში, ამერიკის შეერთებულ შტატებში, დასავლეთ ევროპის ზოგიერთ ქვეყანაში, თბილისში კი მათი კვალიც აღარ არის, თუ არ ჩავთვლით ზოგიერთ ოჯახში შემთხვევით შემორჩენილ ნივთებს.

წიგნში აღწერილია სლოვაკი ხელოსნების დამოკიდებულება და მათი გულწრფელი სიყვარული თბილისის, ხაერთოდ, ქართველებისადმი. ბევრმა მათგანმა არა მარტო ქართული ტრადიციები გაიზიარა, არამედ ჩვენი ენაც შეისწავლა. ამას ადასტურებს თუნდაც ის ფაქტი, რომ, როდესაც 85 წლის უკანასკნელი თბილისელი დროტარი იოზეფ ონდრუშიკი ბრატისლავაში შეხვდა ნატალია ლეხელიძეს, იგი ქართულად მიესალმა სტუმარს: — გამარჯობა, კეთილი იყო ჩვენი გაცნობაო.

მკითხველისათვის ინტერესმოკლებული არ იქნება ამ წიგნის სახელწოდებისა და სიტყვის „დროტარი“ ახსნა. „დროტ“ სლოვაკურად მავთულს ნიშნავს, დროტარები კი ძირითადად მავთულისაგან ამზადებენ სხვადასხვა ნივთს. რაც შეეხება სათაურს: ძველ დროში, როცა დროტარის ოჯახში ვაჟი გაჩნდებოდა, მას ფანჯარაზე აწვენდნენ და ეუბნებოდნენ — „სვეტომ, მოიე, სვეტომ“, რაც ნიშნავს: გაიზარდე, გახდი დროტარი, იმოგზაურე მსოფლიოში და სახელი გაუთქვი სლოვაკურ ხელობასო.

დღეს მკითხველი გაცნობა ვლადიმერ ფერკოს წიგნის ერთ-ერთ თავს „დროტარები რუსეთში“, სადაც საკმაო ადგილი ეთმობა დროტარების თბილისურ ეპიზოდებსაც. სწორედ აქ მუშაობდნენ მწერლის მამა და პაპა, ასევე შემოთხსენებული 85 წლის იოზეფ ონდრუშიკი.

* * *

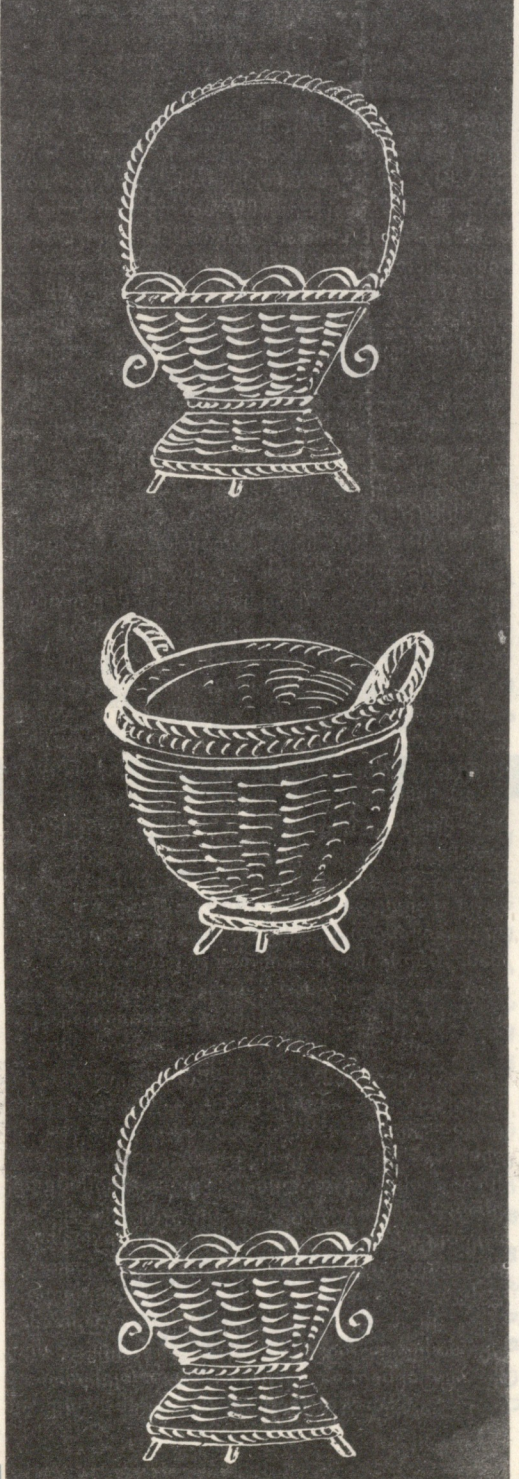
რუსეთის ტერიტორიაზე, პოლონეთის ჩათვლით, დროტარებმა 80-ზე მეტი სხვადასხვა ვიწრო სპეციალობის სახელოსნო შექმნეს, სადაც საქმეს ათობით სლოვაკი დროტარი და ბევრი სხვა ეროვნების მუშა პოულობდა. მაგალითად, იოზეფ ბელონის ტფილისის სახელოსნოში დროტარები იყვნენ ქართველები, სომხები, ერთი ჩინელიც კი ერიათ. ზოგი სახელოსნო თავისებურ ფაბრიკასაც კი წააგავდა.

მამაჩემმა — იოზეფ ფერკომ (დაიბადა 1900 წ.) თავისი შთაბეჭდილებები ასე აღწერა: „1914 წლის 20 მაისს მე და მამა ტფილისის გავემგზავრეთ „ბელონ კორნიანის ფირმაში“. 29 მაისს უკვე ტფილისში ვიყავით. მოგზაურობამ სწრაფად ჩაიარა, მე ჩემთვის უცნობი ქვეყნების დათვალიერება მაინტერესებდა... ევროპელი, რომელსაც ჯერ არ უნახავს აზია, გაცოცხლებული რჩება კავკასიონისა და მთის სწრაფი მდინარეების შემხედვარე. ეს ეროვნული ტანსაცმელი, თვით ხალხი, მთლიანად განსხვავდება ჩვენი კუთხისაგან. ყოველი მათგანი ქამარზე ჩამოკიდებულ ხანჯალს ატარებს“.

ბელონის სახელოსნოზე ჩვენ ვგებულობთ 1883 წელს დაბადებული იოზეფ იურაჩვასაგან:

— როცა 15 წლისა ვიყავი, — იგონებს

ვლადიმერ ფერკო

იგი, — იოზეფ ბელონმა ექვსი ბიჭი შეგვარჩია თავის მშობლიურ სოფელში და მასთან ერთად გავემგზავრეთ. ბელონი ჩვენი დროტარი იყო და სხვადასხვა ადგილებში ჰქონდა დროტარული სახელოსნოები. მასთან დასაქმებული იყო 100-ზე მეტი დროტარი მუშა და 20-30 ვაჭარი. ისინი მის საქონელს ქალაქებსა და სოფლებში ასაღებდნენ. შინიდან გზად გავიარეთ აგსტრია-უნგრეთის საზღვარი და ოდესისაკენ გავუყევით გზას. ბოლოს, შვიდი დღე-ღამის მგზავრობის შემდეგ, ბათუმში აღმოვჩნდით. ბათუმიდან კი მატარებლით ტფილისს მივამურეთ და პან ბელონის სახელოსნოში მივედი. მის ოჯახს, როგორც ამბობენ, შესანიშნავი სახელოსნო აქვს ნიუ-იორკში. მე სამი წლით მოსწავლედ ჩავეწერე. სამი წელი და რამდენიმე თვე ვიმუშავე, შემდეგ ცოტა ხნით შინ — როგნოში დავბრუნდი და ისევ ტფილისს გავემგზავრე, სადაც ამჟერად სამი წელი დავრჩი.

ბელონს სახელოსნოები ჰქონდა ბაქოში, ირკუტსკსა და მონღოლეთში, ასევე კიევშიც. შემდგომში მან თითქმის ყველა სახელოსნო გაყიდა. ამ სამი წლის განმავლობაში დიდი გამოცდილება შევიძინე საქართველოში. ტფილისიდან 60 ვერსის მანძილზე თეთრი წყარო მდებარეობს. იმ პატარა ქალაქში ბევრი ჩეხი და გერმანელი ცხოვრობდა. ადგილობრივი მაცხოვრებლები ძირითადად მევენახეობას მისდევდნენ და შესანიშნავ ლენოსაც ამზადებდნენ. ჩვენს დროტარებს ძალიან უყვარდათ აქ ჩამოსვლა. აქ ჩვენ ბელონის ვაჭრებს შევხვდით. გაცივანით ქართველი და გრიგორიანული მოსახლეობა.

ჩვენი ვაჭარი დროტარები ბელონის საქონელს სხვადასხვა კუთხეში ასაღებდნენ. ამისათვის მათ მგზავრობა უხდებოდათ მატარებლით, აქლემებით, კამეჩებითა და ომნიბუსებით. ომნიბუსებში 4 ან 6 ცხენი იყო შებმული. თითოეულ ომნიბუსს თავისი დაცვა ახლდა. იქ ჭრელი ხალხი ცხოვრობდა. მათგან მოსალოდნელი იყო არა მარტო გაქურდვა, არამედ ვაჭრის მოტაცება ან მკვლელობა. მცველებად გადამდგარი კაზაკები იყვნენ. ისინი ჩვენს

უკულა

გულნარა ბახტაძე.

დილის ტბილ ძილში იყო ქალბატონი მათიკო, ვილაცამ ზარი რომ დარეკა. იგი საწოლიდან წამოვარდა, ფეხები ფლოსტებში წაჰყო, ხალათი მხრებზე მოიგდო და ბუზღუნით კარისკენ გაემართა. როგორ იქნება, არ დაავიწყდეთ რამე?! და საკეტს გამოჰკრა ხელი.

კართან თავით ფეხებამდე წვიმაში გალუმბული შაოსანი ქალი იდგა და ნირწამხდარი ილიმებოდა.

— მაყვალა?! ამ თავსხმაში სახლიდან რამ გამოგიყვანა? ვიფიქრე, ჩვენები არიან-მეთქი. ეს-ეს არის, გაიკრიფნენ სახლიდან.

— მაშ, შინ არ არის ჩემი ექიმი? — თქვა დანანებით ქალმა.

— აკი გითხარი, ერთი ფეხით გავასწრო. შუადღემდე არ დაბრუნდებიან. შემოდი, რას უდგებარ?

სტუმარმა ტალახიანი ფეხი ზღურბლზე ფრთხილად გადააბიჯა. გაწუწული თავსაფარი მოიხსნა, პირისახე შეიწმინდა.

— ჩვენსა კი არ წვიმდა, გეთყავა. თბილისში რომ შემოვიდა ავტობუსი, მაშინ დასცხო.

— თბილისში წვიმს; წვიმდა გუშინ, გუშინწინ, ერთი კვირაა გადაუღებლად წვიმს. აქეთ, აქეთ მოდი. იატაკი არ დასვარო, თორემ მარიამს ვერ გადავურჩევით.

მასპინძელმა სტუმარი სააბაზანოში შეიყვანა. ტაბურეტს დასწვდა, აბაზანაში ჩადა და სტუმარს უთხრა:

— აბა, სწრაფად, გაიხადე.

— ვიბანაო?! — გაიოცა სტუმარმა.

— სველ ტანსაცმელში ხომ გაცივდები. გაითბე ძვლები.

— გაცვივდები კი არა და... ვენახში რამდენჯერ დამდენია შხაპუნა წვიმა. სულაც ტანზე შემშრობია. ისე კი დიდ მადლსა შერები. როგორ მენატრება ცხელი წყალი!

— რატომ, შე ქალო, გველუშაბი დასახლდა სოფელში, თუ საპონი გაწყდა?

— ეჰ, ჩემო მათიკო ქალბატონო, ერთიც ბევრია და მეორეც, მაგრამ თავზე წყლის დამსხმელი არავინა მყავს, არც ხმის გამცემი, თვალის დამხუჭავი. ივანეს იმედი მქონდა და მილალატა.

— ჰო, კარგი შენც ახლა, სამოცი წელი მხარში გედგა ქმარი. მე რაღა ვთქვა? ოცდაშვიდი წლის დაგქვრივდი და ასე ცალუღელამ ვზიდე ცხოვრების ჭაპანი. ექვსი შვილის დედას რამ გათქმევინა თვალის დამხუჭავი არა მყავსო. ღმერთს ნუ სცოდავ! ნაბოლარა სადღა წავიდა? აკი იფი-

ცებოდა, მამა-პაპის კერას არ ჩავაქრობო, — თქვა მათიკომ და სააბაზანოდან გავიდა. სტუმარმა ძლივდღივობით გაიძრო ტანზე მიწებებული სველი კაბა-მურჯანი, აბაზანაში ჩაივარდა, რომ მასპინძელი-ისევე შემობრუნდა. მკლავზე ქათქათა პერანგი და ხალათი გადაეკიდა.

— მე და შენ ერთი ზომა-წონისანი ვართ. ყველაფერი მოგვრგება! — უთხრა მან სტუმარს.

— გაიხარე, მათიკო ქალბატონო!

— ძალიან გამხდარხანდ, საჭმელს არა ჰამ?

— არა. მარტო ჩემთვის კერძს რა მომამზადებინებს. არცა მშვიდება. განა ვიტყვივ რამეს? ძალა დავკარგე. მუხლი მომიღუნდა. ძროხასაც ვივარ ვწველი, მინდა, გავესინჯო ჩემს თორნიკეს, იქნება ღონის მომცემი წამალი მომამშველოს რამე.

— აბა ჩაჯექი, შხაპი მოუშვი. დროზე იბანავე. მალე ზეიმი დაიწყება, ერთად ვუყუროთ ტელევიზორს.

მასპინძელი სასტუმრო ოთახში გავიდა, ტელევიზორი ჩართო, სავარძელში ჩაჯდა და ჭსოვას შეუდგა.

საათის ისარი ათს უახლოვდებოდა. ტელევიზორზე ცხრილს უჩვენებდნენ. მღეროდნენ დები იშხნელები. ამათ სიმღერას ქალბატონი მათიკო ჩვეულებრივ შორეულ წარსულში გადაჰყავდა... თვალწინ წარმოუდგებოდა დედ-მამა, დები, ძმები. ახლა სტუმარ ქალზე, გონიაშვილების მრავალშვილიან ოჯახზე ფიქრობდა. ზამთრის ის ცივი საღამო გაახსენდა, შვილი რომ სასწრაფოდ მანქანით რომელიღაც სოფელში გააქანეს. მთელი ღამე ფანჯარასთან გაატარა. გზები მოყინული იყო და რა არ იფიქრა. გამთენიისას თორნიკემ დარეკა: დედა, არ შეგეშინდეს, თბილისში ვარ, მძიმე ავადმყოფი ჩამოვიყვანეთ, საოპერაციოდ გამზადებთო.

სამი დღე-ღამე არ გამოჩენილა თორნიკე სახლში, თავზე ადგა მომაკვდავ მწყემსს. როცა ავადმყოფმა მოიხედა, ღმერთად იწამა დასტაქარი.

ოპერაციიდან წლისთავზე ივანე გონიაშვილს შეეძგეს ვაჟი შეეძინა. ნაბოლარას მამამ დასტაქარის სახელი — თორნიკე დაარქვა და მასვე მოანათვლინა. ამის შემდეგ არ ყოფილა ისეთი ახალი წელი, ივანე თავისი ნაბოლარათი ჯორაკიდებულ შოთის პურებით, ყურძნით, ღვინით სავსე ტიკით, გავაშელს მეკვლედ რომ არ გამოცხადებოდა.

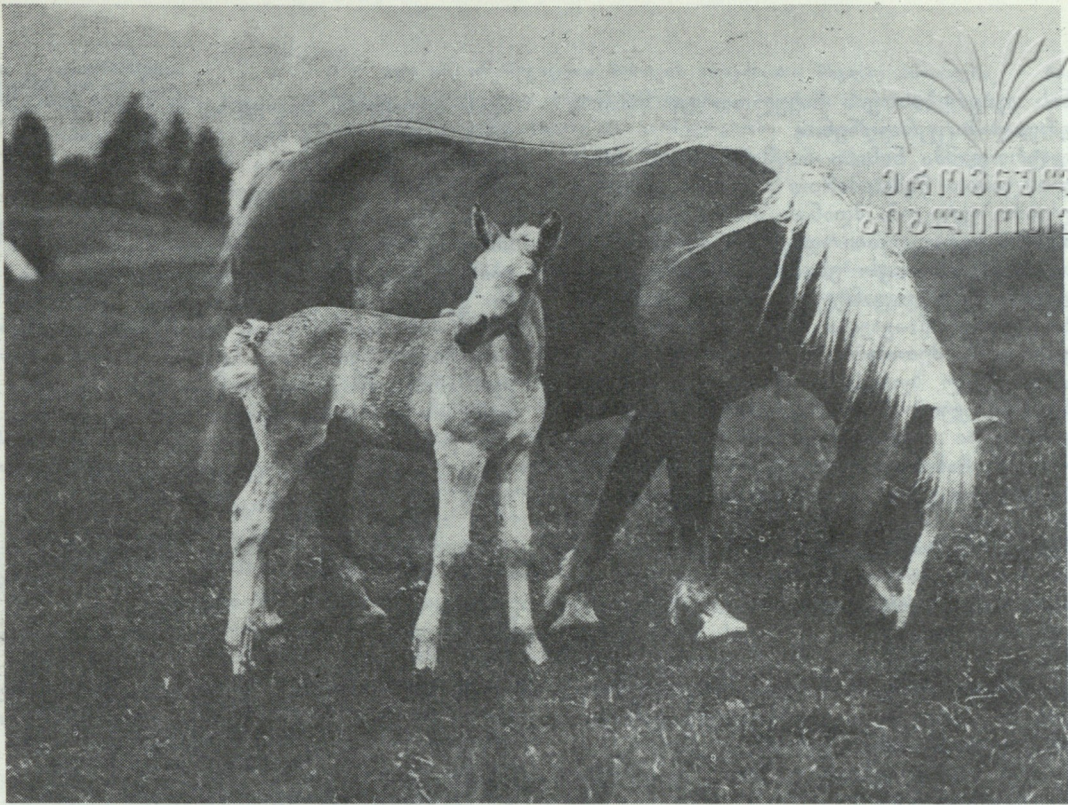
ფეხბედნიერი გამოდგა ივანე. წელიწადი მშვიდობიანად რომ ჩათავდებოდა, მათიკო ივანეს უმადლოდა.

მათიკოც იყო ნამყოფი გონიაშვილებთან. ერთხელ ნაბოლარას ნათლობაზე, მეორედ კი ნაბოლარას ქორწილში. ახლა პირველი სტუმრობა გაახსენდა; ივანე მის დასაბატიყებლად საგანგებოდ ჩამოვიდა თბილისში. მათიკოს უყვარდა სტუმრად ყოფნა, მით უმეტეს, როცა თან შვილიც ახლდა და ივანეს ბევრი ხვეწნა არ დასტირებია.

როცა მანქანაში მათიკო თორნიკეს გვერდით მიუჯდა, თორნიკემ აღტაცებით წამოიძახა:

— რა ლამაზი ხარო, ქალბატონო მათიკო!

— რატომაც არა. შენი მშობელი ლამაზიც უნდა იყოს და მორთულ-მოკაზმულიც.

ქარქაშში ჩააგო და გაბოროტებისაგან სახედომეჭილმა, მხრიდან შაშხანა მოიძრო. მარჯვენა ფლანგი თეთრებს შეერია, ფლატის პირას თითქოს ქარი ათამაშებდეს, ადამიანთა გუნდი ხან ერთ მხარეს მიაწყდებოდა, ხან მეორეს. მდუმარედ ჩეხდნენ ერთიმეორეს. ცხენთა ფლოქვებქვეშ ყურად გმინავდა მიწა. ტროფიმმა ერთი კი შეავლო თვალი იმ მხარეს და კვიციის კოპშია თავი ნიშანში ამოიღო. შესაძლოა სიჩქარით ხელი აუქანკალდა თუ სხვა რაღაც მიზეზის გამო, შაშხანის გასროლის შემდეგ კვიცმა გიჟმაჟად შეიკუნტრულა, ხმადაბლა დაიხვიხვინა, ფლოქვებით ნაცრისფერი მტვერი აყარა, წრე შემოუარა და მოშორებით შედგა. მთელი მჭიდვ ტყვიებისა, თანაც უბრალო კი არა, ჯავშანგამტანი — წითელ-სპილენძისფერწვერიანი, მიახარჯა ტროფიმმა ამ მწითურ ალქაჯს და რაკი დარწმუნდა, ჯავშანგამტანმა ტყვიებმა (სავაზნეში შემთხვევით მოხვდა ხელთ) თავლა ფაშატის ნაშიერს ვერაფერი დააკლო, ცხენს მოახტა და ბილწი ვინებით ჩორთით ფლატისკენ გაქანდა, სადაც წვერმოშვებულ წითელდრუნჩინ სტაროვერებს სამი ესკადრონელი წითელარმიელი ფლატესთან მიემწყვდიათ.

ის ღამე ესკადრონმა სტეპში გაათენა, პატარა ხევის პირას. ცოტას ეწეოდნენ. ცხენებისათვის უნაგირები არ მოუხდიათ. ცხენოსანმა პატრულმა, რომელიც დონიდან დაბრუნდა, ამბავი მოიტანა, მდინარის გადასასვლელთან მტერმა დიდ ძალებს მოუყარა თავიო.

ტროფიმს შიშველი ფეხები რეზინიან საწვიმარქვეშ შეემალა და ძილბურანში წასული იმ დღის ამბებს იგონებდა. თვალწინ წარმოუდგა: ესკადრონელი, ფლატეზე რომ გადახტა, სახენყავილარი სტროვერი, რომელიც პოლიტკომის ხმალმა განათლა, ნაჭერ-ნაჭერ აკუწული მოსკლიავენელი კაზაკი, შავ სისხლში ამოვლებული ვიდაცის უნაგირი, კვიცი...

გათენებამდე ტროფიმთან ესკადრონის მეთაური მოვიდა, სიბნელეში იქვე მიუჯდა.

— გძინავს, ტროფიმ?
— ვთვლებ.

მეთაურმა ფერგამკრთალ ვარსკვლავებს ახედა და თქვა:

— მოაშორე შენი კვიცი! ბრძოლისას პანიკას იწვევს... როგორც კი თვალში მომხვდება, ხელი ამოცანცანდება... ხმლის აწვევა მიჭირს. ეს იმიტომ ხდება, რომ კვიცი კაცს ოჯახს აგონებს, ასეთი რამ კი ომში არ უნდა ხდებოდეს... ქვასავით გუელი ჩვარად მიქცევა... არა და, ეგ ეშმაკის კერძი ხელონარულ ბრძოლაშიც გადარჩა, ფეხებშორის დაძვრებოდა, — მეთაურმა მცირე ხნით იყუჩა და ოცნებამოტრეულმა გაიღიმა, მაგრამ ტროფიმს ეს არ დაუნახავს. — იცი რა, ტროფიმ, მაგის კული, ესე იგი... ზურგზე რომ დააგდო, მაინც შეიკუნტრულეშებს, მელიის კული აქვს... დიდებულნი!...

ტროფიმს ხმა არ გაუღია. თავზე შინელი წაიხურა და ერთბაშად ჩაიძინა, თუმცა ნოტიო სიცივისაგან დროდადრო აკანკალებდა.

ძველი მონასტრის პირდაპირ ორწონებშია მოქცეული დონი თავზეხელაღებული სისწრაფით მიეჩანება. მოსახვევში წყალი კულულებივით ხუჭუჭდება და

კვიცი

მწვანედ აფოფრილი ტალღები წინდაუხედავად ეხლებიან ცარცის ლოდებს, რომლებიც წყლისპირას გაზაფხულის ზვავებს მიმოუფანტავს.

კაზაკებს რომ მდინარის ის მუხლი არ დაეკავებინათ, სადაც დინება სუსტია, ხოლო დონი განიერი და თვინიერი, და რომ აქედან ფერდობისთვის ტყვიის დაშენა არ დაეწყოთ, მეთაური ვერასოდეს გაბედავდა მონასტრის წინ ესკადრონის წყალში ცურვით გაყვანას.

გადაცურვა შუადღისას დაიწყო. მომცრო ნავზე ერთი დაზვის ტყვიამფრქვევი თავისი მსროლელით და სამი ცხენი მოთავსდა. მარცხნივ შებმულ ფაშატს წყალი ჯერ არ ენახა და, როცა დონის შუადინებაში ნავი დინების საწინააღმდეგოდ მკვეთრად შემობრუნდა და გვერდით გადაიხარა, შეშინდა. მთის ძირას, სადაც ჩამოქვეითებული ესკადრონი ცხენებს კაზმავედა და, მკაფიოდ ისმოდა, თუ როგორ შემოფოთებული ფრთხვინავდა ფაშატი და ნავის შეფიცრულ ძირს როგორ ურტყამდა ნალებს.

— ნავს გამიფუჭებს, — კუმტად ჩაბურღლუნა ტროფიმმა და ფაშატის გაოფლილ ზურგზე ხელის დადება ველარ გაბედა: ნავზე მდგარმა ვახელებით დაიხვიხვინა, ტყვიამფრქვევის საზიდარის ხელნისაკენ დაიწია და აიყალყა.

— ესროლე! — დაიღრიალა ესკადრონის მეთაურმა და მათრახი ნერვიულად დაახვია.

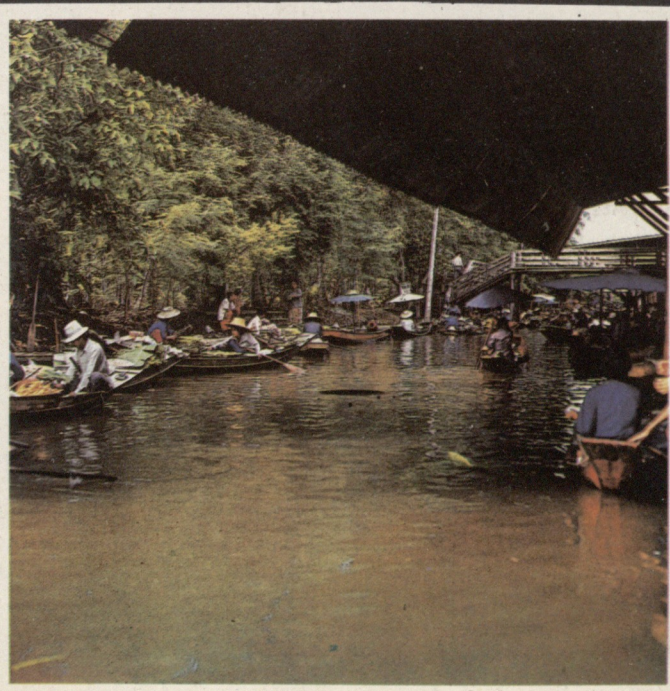
ტროფიმმა თვალი შეავლო, როგორ ჩამოეკიდა მემიზნე მარცხნივ შებმულ ცხენს კისერზე და ყურში ნაგანი ჩაუდო. ბავშვის სატკაცუნოსავით გაისმა გასროლის ხმა. შუალა და მარჯვნივ შებმული ცხენები ერთმანეთს უფრო მიეკვრნენ... მეტყვიამფრქვევებმა, რომლებსაც ნავი აფიქრებდათ, მოკლული ცხენი ტყვიამფრქვევის საზიდარისკენ მიაგდეს. ცხენმა წინა ფეხები ნელ-ნელა მოხარა, თავი ჩამოუყარდა...

ათიოდე წუთის შემდეგ ესკადრონის მეთაური მდინარეში ისარივით შეჭრილ ხმელეთს პირველი მოსწყდა და თავისი ზერდაგი წყალში შეაგდო, მას დგაფუნით კვალდაკვალ მიჰყვა ესკადრონი — ასრვა ნახევრადშიშველი მხედარი, ამდენივე სხვადასხვაფერი ცხენი. უნაგირები სამი ნავით გადაჰქონდათ. ერთ-ერთ მათგანს ტროფიმი მართავდა, რომელსაც ფაშატი ოცმეთაურ ნეჩებურენკოსთვის ჩაებარებიანა. დონის შუა ადგილს რომ მიაღწია, ტროფიმმა შეამჩნია, მდინარეში მუხლამდე ჩამდგარი წინწასული ცხენები როგორ უნდობლად ყლაპავდნენ წყალს. მხედრები ხმადაბლა გასძახოდნენ აჩუ-აჩუს და წინ აჩქარებდნენ. ერთი წუთის შემდეგ ნაპირიდან ოციოდე საუენის დაშორებით წყალი ცხენების თავებმა გადააშავა და ყველანი ერთბაშად აფრთხვინდნენ. წითელარმიელებს შაშხანებთან სამოსი და სავაზნი ჩანთები მიეკრათ, ხელი ცხე-

წყნარი ოკეანის სანაპირო (კუნძული სეზუ, ფილიპინებში)

ბუდისტური ტაძარი ბანგკოკში (თაილანდი)

მცურავი ბაზარი მდინარე პაქსაჯანის ერთ-ერთ შესართავზე (თაილანდი)

ბ 49/157

0693260 76056

საქართველოს
განმანათლებლო

